

SLACHTA MARGIT NEMZETI SZOCIÁPOLITIKAI INTÉZET

Óvodai-, és iskolai szociális segítő tevékenység monitoring jelentése

EFOP-1.9.4-VEKOP-16 kiemelt projekt
Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet
Székhely: 1142 Budapest, Ungvár utca 64-66.
Telephely: 1135 Budapest, Szegedi út 54. I.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalom

1.Bevezetés	3
2.Vezetői összefoglaló.....	4
3.Pályázati feltételek magyarázata	4
4.A modellező szakértők gyakorlati tapasztalatai.....	7
4.1 Projektek indulási időpontjai:	8
4.2 A Felhívás módosítása	9
4.3 Szolgáltatások vásárlása	11
4.4_A lebonyolítást végző család- és gyermekjóléti központok szakember-fluktuációja.....	12
5.Adatlapok- Elemzés	13
5.1 Szakmai Értékelő Lap.....	14
5.2 Havi statisztikai adatlap	30
5.3 Tevékenységnapló.....	37
6.Konklúzió	44
Ábrajegyzék	45
Táblázatjegyzék	46

1.Bevezetés

Az EFOP1.9.4.-VEKOP-16-2016-00001 azonosító számú „A szociális ágazat módszertani és információs rendszereinek megújítása” című kiemelt projekt a szociális és gyermekjóléti-, valamint gyermekvédelmi terület szakmatámogatására, modernizációjára, meglévő szolgáltatások hatékonyabbá tételére biztosít szakmai támogatást. Ennek keretében végezte a járási család- és gyermekjóléti központok számára kiírt az EFOP 3.2.9-es azonosító számú „Óvodai- és iskolai szociális segítő tevékenység” standard pályázatok lebonyolításának módszertani támogatását. Az óvodai-, iskolai szociális segítő tevékenység kötelező feladatként került bevezetésre 2018 szeptember 1.-én, mint a járási család- és gyermekjóléti központ intézményhálózatának speciális feladata. Az eredeti elképzelés az volt, hogy az EFOP 1.9.4 kiemelt projekt keretében lebonyolítandó EFOP 3.2.9 „Óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység” standard pályázatok pilotprogram keretében lemodellezzék az új szolgáltatást, az itt összegyűjtött tapasztalatok, valamint az elkészített Módszertani Útmutató segítse az ágazati irányítást a jogszabályok szakmai tartalmának kialakításában. Kijelölt cél volt az iskolai segítség személyi és tárgyi feltételeinek meghatározása, valamint, hogy a szakmai tapasztalatok leírása segítse az új szolgáltatás normatíva differenciálásának kidolgozását. Az „Óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység” monitoring jelentésének fő célja volt, hogy a korábban felsorolt szakmai terveket konkrét adatokkal alátámasztva segítse a döntőshozókat az új szolgáltatás tartalmi elemeinek kidolgozásában.

Sajnos a projektek végrehajtásának csúszása miatt, ami mind a kiemelt projektekre, mind a standard pályázatokra is igaz, a program nem tudott lezárulni a kötelező feladat bevezetésének időpontjára, azaz 2018 szeptember 1-re. Ettől a naptól kezdve azon 53 család- és gyermekjóléti központ, aki pályázott az Óvodai- és iskolai szociális segítő tevékenység standard pályázatára, folytatta a pályázati programjának végrehajtását, és evvel egyidőben megkezdte az adott járásban megtalálható, de a programba nem bevont köznevelési intézményekkel a kapcsolat felvételét.

2.Vezetői összefoglaló

Magyarországon 197 járási Család- és Gyermekjóléti Központ alapellátás keretében látja el a családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatást, ebből 53 központ adott be pályázatot az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység modellezésére 2016 őszén, 3 ütemben. A beadás időpontjában a szakma már tisztában volt vele, hogy a központok egy új speciális feladattal fognak bővíteni, az óvodai- és iskolai szociális segítő tevékenységgel. Az eredeti cél az volt, hogy a pilotprogramban részt vállaló központok a modellezés kapcsán levonható szakmai tanulságai alapján lehessen kidolgozni az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység szakmai normáit, tevékenységét, szolgáltatási tartalmát és segítséget nyújthasson az ágazati irányítás törvényalkotó tevékenységéhez.

Fontos előre tisztázni, hogy a monitoring jelentés nem gyermekszámmal, hanem esetszámmal számol. Az EFOP 1.9.4 kiemelt projekt először generált egy azonosító számot, aminek segítségével anonim maradhatott a gyermek, de sajnos a felhasználók ezt sok esetben tévesen értelmezték. A leggyakoribb hiba az elért és a bevont gyermekek felcserélése volt. A gyermekek számára emiatt csak becslést tudunk adni az adatok rögzítéséből adódóan. Az Irányító Hatóság az EFOP 3.8.2 standard pályázat futamidő közben végrehajtott Felhívás módosítását követően (egy gyermek elszámolható az egyéni,-csoportos és a közösségi szociális munkában is) a pontos statisztikai rendelkezések szerint végképp követhetlenné vált a bevont gyermekek száma. Ezért döntöttünk úgy, hogy nem gyermekszámmal, hanem esetszámmal dolgozunk az elemzés során.

A pilotprogram sikeresen lezárult 2019 év végére, mind az 53 Család- és Gyermekjóléti Központ teljesítette a pályázatában tervezett feladatait, és sikeresen elszámolt az Irányító Hatóság felé.

3.Pályázati feltételek magyarázata

Jelen monitoring jelentés a standard programban szereplő 53 járási család- és gyermekjóléti központ által nyújtott adatokra épül. Mivel az EFOP 3.2.9. esetében egy Európai Unió pályázatról beszélünk a kialakult eredmények tekintetében fontos ismerni a Pályázati Felhívásban megadott feltételeket. Az elszámolhatóság szempontjából az indikátorszámok

teljesítése adott, a Felhívásban konkrétan leírásra került, ami jelentősen meghatározza a nyújtott szolgáltatások számosságát. A monitoring elemzés szempontjából fontos feltételek:

1. Egy adott járásban élő, 1500 elérhető gyermekszám, ami alatt pályázat nem nyújtható be. Ez a szám magas gyermeklétszámot határoz meg, így bizonyos járások eleve kizáródtak a beadás lehetőségéből, ezért a Felhívás lehetőséget biztosított a kisebb központoknak, hogy társulás formájában pályázhassanak. Ezzel azonban nem éltek a központok, mondván a kötelező feladatot is egyedül kell végrehajtaniuk. Az indulásnál is látható volt, hogy túl magas az 1500 elérhető gyerekszám, mert a magyar iskolahálózatban sok kisebb, akár 20 főnél sem nagyobb vidéki iskola létezik. A pályázati feltételek 1500 gyermekszámhoz rendelt 1 főállású szociális segítőt. Még a nagyobb lakosságszámú nagyvárosok család- és gyermekjóléti központjainak is nehézséget okozott a szolgáltatás működtetési feltételeinek kidolgozása, de a kisebb lakosságszámú települések központjai csak úgy tudták a pályázati feltételeket biztosítani, hogy egy fő szociális segítőnek 8-10 intézménnyel kellett együtt dolgoznia.

Szakmai végzettségként a hatályos rendelet által meghatározott szakmai végzettséget fogadta el: azaz a 15/1998 (IV.30) NM rendelet – a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működési feltételeiről által megfogalmazott felsőfokú szociális végzettség: így iskolai szociális munkás, család- és gyermekvédő tanár, család- és gyermekvédő pedagógus, ennek hiányában gyermek- és ifjúságvédelmi tanácsadó oklevéllel rendelkező óvodapedagógus, tanító és tanár, nevelőtanár, pedagógiai előadó, valamint gyógypedagógus.

2. Egy pályázó maximum 40 millió Ft-ra pályázhatott, minimum összeg a kiírásban nem szerepelt. A futamidő maximum 3 tanulmányi félév volt, amit 2 pályázó kivételével mindannyian választottak. A feltételek egyrészt a szolgáltatások tekintetében bizonyos szigorúságot mutattak, másrészt eltért a hagyományos pályázati trendtől. A pályázati keret nem volt kötve a szociális segítők létszámához, a cél az volt, hogy megfelelő szolgáltatásokat vásárolhassanak a központok programjaik lebonyolításához. Így 1 fő szociális segítővel is lehetett a maximális 40 milliós keretre pályázni. (pl. Ajka, Devecser, Enying, Kiskunhalas)

3. A pályázatok beadását a szakmai munka több hónapos előkészítő fázisa előzte meg, hiszen csak abban az esetben határozott a Döntést Előkészítő Bizottság a támogatás megítéléséről, ha becsatolták hozzá a bevont közoktatási intézményekkel kötött együttműködési megállapodásokat. Amíg a két intézmény – a család- és gyermekjóléti központ, valamint a közoktatási intézmény - eljutott idáig, addig részletesen meg kellett állapodniuk a szolgáltatás személyi, tárgyi feltételeiben, a projektbe bevont gyermekek, azok szülei, valamint a pedagógusok számára nyújtott szolgáltatásokról is.

4. Az indikátor teljesítése szempontjából az elért (adott közoktatási intézményben az Oktatási Hivatal által nyilvántartott) **gyermekszám 50%-át kellett a szolgáltatásba bevonni. A szolgáltatásba bevont gyerekszámából:**

- 25 % óvodáskorú
- 75 % iskoláskorú (általános- és középiskolás, valamint kollégista)

Az indikátor szempontjából a hátrányos helyzetű (HH, 3H), SNI-s, valamint BTM-s gyermekeket duplán lehetett számolni, ahány támogatott programban is vett részt. Ez a lehetőség végig megmaradt, vagyis az elért és a bevont gyermeklétszám esetében is dupla szorzóval szerepeltek.

5. A Felhívásban szerepelt egy 24 szolgáltatást felsoroló tevékenységi napló, amit kötelező jelleggel ki kellett próbálniuk a pályázóknak. Ez a szolgáltatási lista tartalmazta az egyéni-, csoportos- és közösségi szociális munka bizonyos formáit, amit alkalmazniuk kellett a központoknak. Természetesen más szolgáltatásokra is lehetőségük nyílt, de a kérés az volt, hogy a felsorolásban szereplő tevékenységeket próbálják ki. Amennyiben valamely szolgáltatás a tevékenységnaplóból az adott járásban nem működött, vagy esetleg nem volt rá igény, kértük, hogy jelezzék a modellező szakértőknek, mert ez is lényeges információval bírt számunkra.

A Felhívás „Számszerűsített szakmai elvárásaiban” az indikátor teljesítéséhez a gyermekek

- **10 %-át az egyéni szociális munkába,**
- **55 %-át a csoportos szociális munkába,**
- **35 %-át a közösségi szociális munkába kellett bevonni.**

Az indikátor elszámolásában nehézséget okozott, hogy az első körösen (A Döntés Előkészítő Bizottság három alkalommal döntött az 53 pályázat bírálatáról: először 29,- második alkalommal 18.- harmadik alkalommal 6 pályázatról) nyert 29 pályázó úgy kezdte a programja végrehajtását, hogy egy gyermeket csak egyféle tevékenységbe lehetett bevonni. Később, 2017 novemberében az Irányító Hatóság Felhívást módosított, miszerint egy gyermek elszámolhatóvá vált mind az egyéni-, mind a csoportos-, mind a közösségi szociális munka során is. Ettől a ponttól kezdve egy személy annyiszor számított az indikátor értékebe, ahány támogatott programban vett részt.

4.A modellező szakértők gyakorlati tapasztalatai

A támogatást elnyert 53 pályázatból a kisebb járások család- és gyermekjóléti központjai között több olyan volt, akik először vettek részt Európai Uniós pályázatban. A végrehajtást ez jelentősen nehezítette, hiszen nem voltak tisztában a projektek elszámolhatóságához kapcsolódó adminisztrációs kötelezettséggel, a beszerzések bonyolultságával. Több esetben a fenntartó kisebb önkormányzat ezt úgy hidalta át, hogy alkalmazott a hivatalban egy szakértőt, aki a projektadminisztráció elkészítésében segédkezett. Ők végezték az Elektronikus Pályázói Tájékoztató Felület (EPTK) rendszerébe való feltöltést, és mint kiderült, ők töltötték az online felületet is. Ezt azért fontos kiemelni, mert jellemzően nem szociális szakemberekről volt szó, hanem közigazgatásban jártas, elsősorban pályázati szakembereket alkalmaztak a futamidő idejére. Az informatikai rendszer többszöri meghibásodása és leállása miatt a feltöltött adatok nem mindig úgy kerültek ismételt rögzítésre, ahogy a tényleges teljesítés történt. Az időközben felmerülő problémák miatt több hónapot vett igénybe, hogy használható és elemezhető adatokhoz juthassunk a monitoring jelentés elkészítéséhez. Sajnálatos módon több alkalommal már nem tudtuk felvenni a kapcsolatot azon kollégákkal, akik az online felülettel dolgoztak, így nehézségekbe ütközött tisztázni az olyan adatokat, amik szerintünk irreálisan kitért a normál tartományból.

Az 53 pályázatot 3 ütemben bírálta a Döntés Előkészítő Bizottság, így időben bizonyos csúszással kezdték a programot a központok.

4.1 Projektek indulási időpontjai:

- 2017 június 1. 3 központ
- 2017 július 1. 9 központ
- 2017 augusztus 1. 8 központ
- 2017 szeptember 1. 12 központ
- 2017 október 1. 16 központ
- 2018 január 1. 4 központ
- 2018 február 1. 1 központ.

Két család- és gyermekjóléti központ csak 2 félévet vállalt, 51 pályázó az eredeti 3 féléves időtartamban végezte a szakmai munkát, függetlenül mikor kezdte meg a pilotját. Az időpontokból látható, hogy a pilotban szereplő központok a pályázatuk teljesítése közben meg kellett kezdeniük a kötelező feladat bevezetése következtében az adott járás összes közoktatási intézményével az előkészítő munkát is, kiterjesztve az óvodai-, iskolai szociális segítséget.

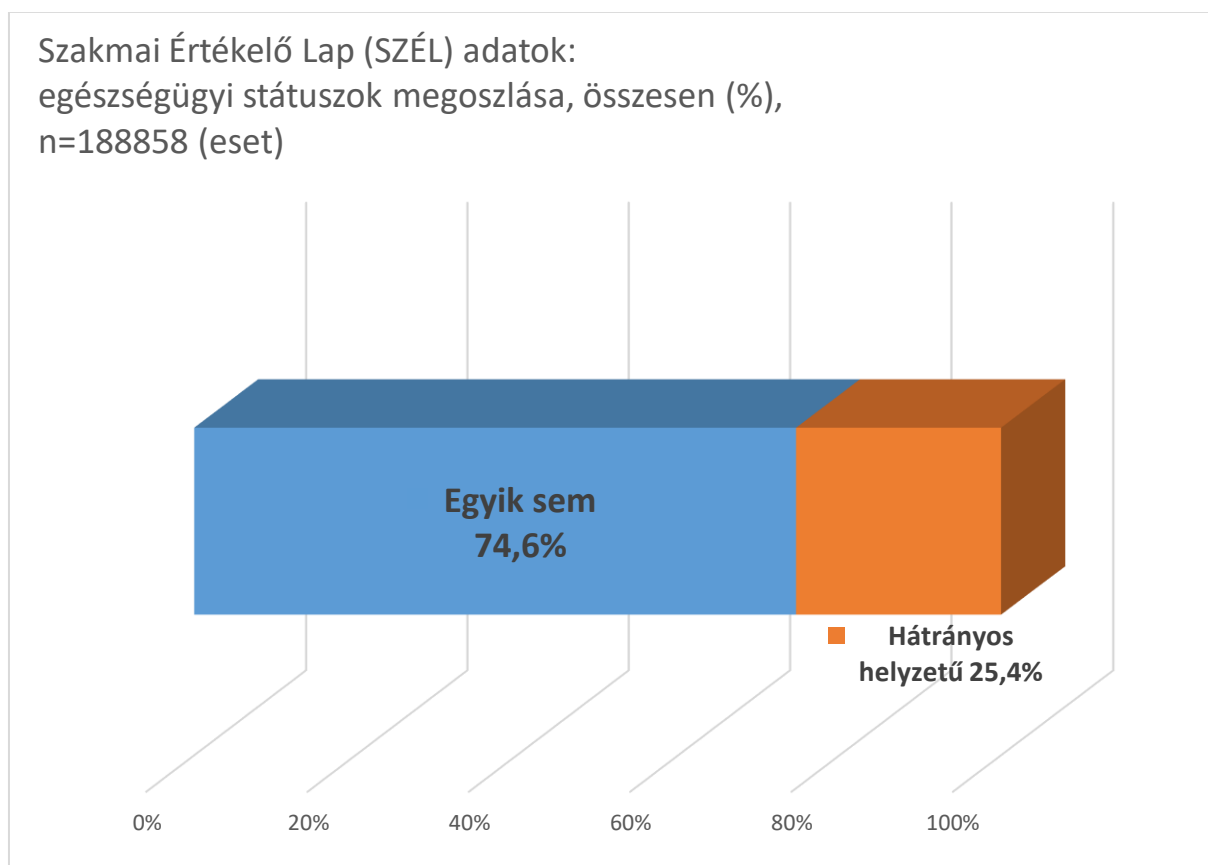
A központok pályázatainak végrehajtási ütemét az alábbi diagrammban foglaltuk össze. Ez a kimutatás az aktív lebonyolítást tartalmazó időszakot jelöli, és nem tartalmazza a felkészülési időt, és a projekt zárásának időszakát.

a módosítás a gyermekek, illetve a bevont közoktatási intézmények pontos beazonosítása miatt vált szükségessé. Jelenleg olyan a rendszer, hogy az Integrált közoktatási intézményeknek is egy OH azonosító száma van és a központi épület címén szerepel, emiatt a telephelyek nem voltak beazonosíthatóak. Ezzel szemben a projekt a telephelyeket is elfogadta „külön” intézményként, mert a fő indikátorszám a gyermeklétszám volt. Ezt orvosolta két alkalommal a módosítás oly módon, hogy a SZÉL oldalán megjelentek külön rubrikában a telephelyek is. A harmadik alkalommal pedig az indikátorok számításában elfogadva a szakmai kérésünket, hogy egy gyermek elszámolható legyen mind az egyéni- mind a csoportos-, mind a közösségi szociális munkában is. Ez utóbbi megkönnyítette a teljesítést, de mivel visszamenőleges hatályú volt, sok pluszmunkát igényelt. Az indulásnál egy gyermek csak egy tevékenységbe volt bevonható, de 2017 novemberétől elszámolhatóvá vált egyéni foglalkozásban, csoportos tevékenységben és a közösségi szociális munkában is. Ez az indikátorok teljesítésében jelentős könnyítést jelentett, ezért ettől kezdve a projektek kevésbé voltak érdekeltek a bevont hátrányos helyzetű gyermekek kimutatásában, ami dupla indikátorszámnak felelt meg. Az erről készített grafikonunk azt mutatja, hogy a teljes futamidőben, az összes pályázó központ, a teljes esetszámot figyelembe véve 25, 4 %-os esetben kerültek a programba hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű státuszú esetek. Figyelembe véve a program egyik alap-célkitűzését ez elég alacsony számnak tekinthető. Érdeklődésre a központok azt a magyarázatot adták, hogy az indikátorok teljesítésének könnyítése után nem voltak érdekeltek az adatok elkérésében, ami korábban is nehézségekbe ütközött. Ráadásul a közoktatási intézmények csak abban az esetben rendelkeztek a hátrányos helyzetet igazoló határozattal, ha a gondviselő a település jegyzője által hozott határozatot bemutatta, és a köznevelési intézmény rendelkezésére bocsájtotta. A törvényi változásokat követően a hátrányos helyzet státuszhoz kapcsolódó juttatások megváltoztak, így egyre kevesebb szülő kérvényezte azt a jegyzőktől. Végző soron arra a következtésre jutottunk, hogy bevonták ugyan a hátrányos helyzetű gyerekeket, de statisztikailag nem kimutatható módon, csak is kizárólag az egyéni foglalkozások esetében.

2. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: szociális státuszok megoszlása, összesen (%)

4.3 Szolgáltatások vásárlása

A pályázati felhívás feltételrendszere úgy lett kialakítva, hogy minél több család- és gyermekjóléti központ pályázhasson. A pályázatot kiíró EMMI eredeti célja az volt, hogy a kötelező feladat bevezetése előtt rendelkezessünk egy olyan pilotprogrammal, ami lemodellezi az új szolgáltatást. Rendhagyó módon a pályázati keret nem volt szorosan kötve a végrehajtást végző szociális segítők létszámához, csak egy kikötés volt, hogy 1500 gyermekhez 1 főállású segítő tartozik (1 segítővel is megkapták a teljes 40 milliós összeget). Ennek megfelelően lehetőségük adódott olyan szolgáltatások vásárlására, amivel eddig forráshiány miatt nem tudtak élni. Az alapellátást végző intézményhálózat lehetőségeire jellemző, hogy mind az 53 központ tervezett szupervíziót, a kisebb járási család- és gyermekjóléti központok esetében többnél most fordult elő először, hogy a szakmai munka hatékonyságát az egész stáb részére szupervízió segíthette.

4.4 A lebonyolítást végző család- és gyermekjóléti központok szakember-fluktuációja

A szociális és gyermekjóléti ágazatot sújtó szakmai problémák sajnos a projektek végrehajtásában is megjelentek. Egyrészt a szakemberhiány, mint alapprobléma már a pályázatok beadásában is szerepet játszott. A pilot kiírása előtt az EMMI szakemberével felkerestük az ország összes járási család- és gyermekjóléti központját, akiket regionális szakmai team keretében tájékoztattunk a projektről, annak szakmai tartalmáról és a lehetőségekről. Már ott, és akkor felmerült, hogy nem mernek belevágni a pályázatok beadásába, hiszen az alaptevékenységük végzésében is szakemberhiányban szenvednek, és nem látják biztosítottak, hogy sikerrel járnának. Ebből adódott, hogy a várt beadott pályázat helyett, -legalább 100 db pályázatban gondolkodtunk-, csak 53 pályázat – azaz a központok alig több mint negyede (27%) adta be pályázatát, és végezte a modellprogramot.

Másrészt komoly problémaként jelentkezett a központok menet-közbeni szakembereinek fluktuációja. Több olyan pályázónk volt, ahol a projekt beadása és a végrehajtás megkezdése között kicserélődött a szakmai stáb. Volt olyan járási család- és gyermekjóléti központ, ahol minden dolgozó - az intézményvezetőtől kezdve a szociális asszisztensig - kilépett, és az új szakmai stábnak kevés előismerete volt az óvodai-, iskolai szociális segítő tevékenységről szóló programról.

A legjellemzőbb azonban a projekt lebonyolítás közbeni munkahelyváltás volt mind segítői, mind szakmai vezetői szinten. A szakemberállomány helyzetét bonyolította a 2018 szeptember 1-től az óvodai- és iskolai szociális segítő tevékenység kötelező feladatként való elindulása. Ez elindított egy körforgást a központok között, a meglévő családsegítők és esetmenedzserek mentek iskolai segítőnek a szomszéd járási központokba. A projektünk 1.1.c alprogramja, a „Család- és gyermekjóléti Szolgáltatás szakmai támogatása” keretében működtetett módszertani hálózat folyamatosan monitorozta a központok szakemberállományát, és ezekből az adatokból kiderült, hogy az óvodai, iskolai szociális segítés állománya az indulást követően megfelelő szakmai beállást mutatott.

2019 szeptember 15.-ei adatok alapján a 197 család- és gyermekjóléti központ óvodai, iskolai szociális segítő tevékenység HR mutatói az alábbiak szerint alakultak:

1. Betöltendő álláshely a 197 járásban	1 461 fő (100%)
2. Betöltött álláshely a 197 járásban	1 053 fő (72,1%)
3. Ebből szakképzett a 197 járásban	877 fő (83, 2%)

5. Adatlapok- Elemzés

Az óvodai-, iskolai szociális segítő tevékenységről készült monitoring jelentés a programban részt vállaló 53 járási család- és gyermekjóléti központ által megadott adatok alapján készült. Ehhez háromféle elektronikusan tölthető adatlap állt a rendelkezésükre.

Az adatfelvétel eredetileg excel űrlapokon történt volna, amelyek nem adatelemzési szempontok szerint lettek kialakítva. Az EFOP 1.9.4. kiemelt projekt számszerűsített mutatói között szerepel az "Óvodai, és iskolai szociális segítő tevékenység" monitoring jelentése, ezért az online felvétel mellett döntöttünk annak ellenére is, hogy annak előkészítésére és kivitelezésére nem állt rendelkezésre elegendő idő és informatikai háttér. A program a kiemelt projekt saját költségének terhére, az anyaintézmény informatikusainak közreműködésével készült el, aminek jelentős volt az időigénye. (A másik problémánk is technikai jellegű volt, az adatelemzéshez szükséges szoftver sem állt rendelkezésre a projektben, és közbeszerzési eljárás keretében kellett megrendelni, ami jelentős csúszást okozott.)

1. Szakmai Értékelő Lap (továbbiakban: SZÉL) – összesen és járásonként

A SZÉL-ben az indikátorok teljesítéséhez szükséges adatok szerepelnek, így a beazonosított közoktatási intézmény, az elért és bevont gyermekek száma, a gyermekek szocio-demográfiai jellemzői, elsődleges és egyéb hozott problémák megosztása, a gyermek szociális- és egészségügyi helyzete, valamint a végzett szolgáltatások (külön kimutatásban a megrendelő EMMI miatt a delegálás).

2. Havi statisztikai adatlap – összesítve és járásonként

Aggregát adatokat tartalmaz, benne az iskolai és óvodai egyéni, közösségi és csoportos szociális munkába való bevonásnak ütemét, mértékét, a hátrányos helyzetűek arányának megjelenését az egyéni szociális munkában részt vevő kliensek esetében.

3. Tevékenységnapló – összesítve és járásonként

A Tevékenységnaplóban a nyújtott szolgáltatások preferencia sorrendje került kimutatásra, valamint megnéztük azon tevékenységeket is, amit a Felhívásban megjelenő 24 tevékenységen kívül végeztek a központok. Külön táblát készítettünk a felnőttek számára nyújtott tevékenységekről.

A 3 adatlapot külön-külön elemezzük, azok szakmai tartalmát azonban jelentősen meghatározza a Pályázati Felhívásban rögzített pályázati feltételeknek való megfelelés.

5.1 Szakmai Értékelő Lap

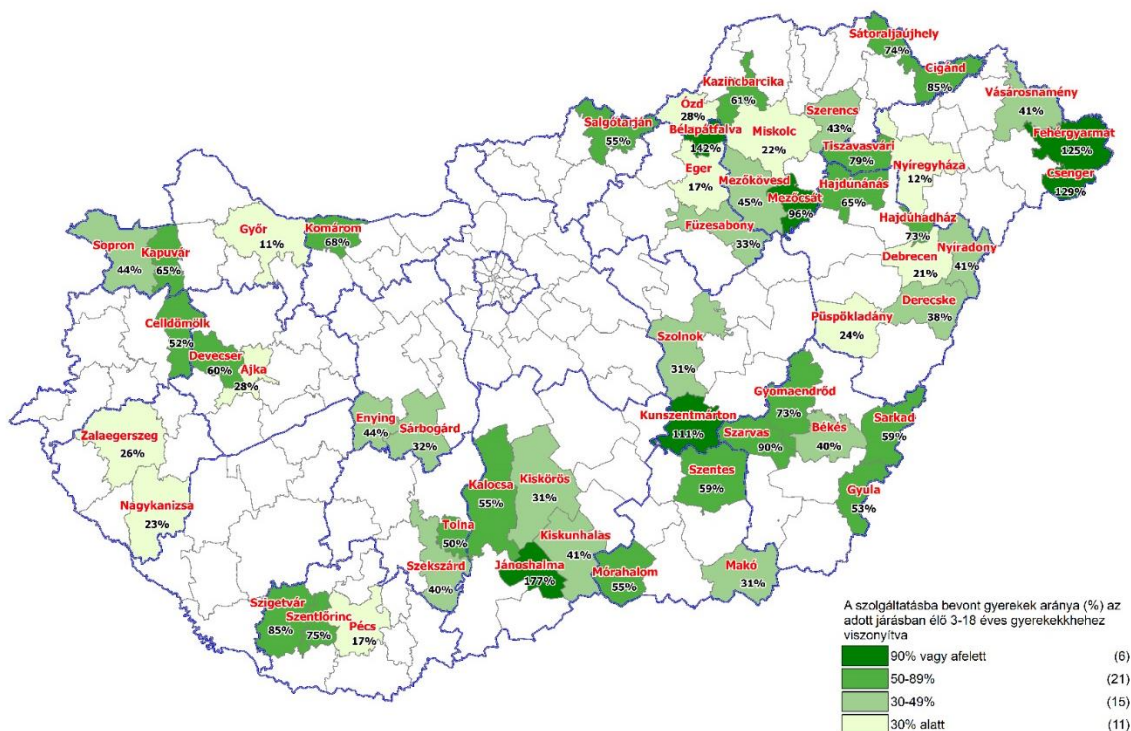
Az első és a második táblázatban az SZÉL adatlapból az elért és a bevont gyermekek számát láttattuk, valamint a központok földrajzi elhelyezkedését mutatjuk meg.

1. táblázat: Szakmai Értékelő Lap: Bevont esetszámok, összesen és járásonként:

Járás / központ	Pályázatban vállalt / elért/ gyerekszám (n=53 járás)	Százalékos megoszlása (%)	3-18 éves korú gyerekek száma (2018 év, KSH)	Százalékos megoszlása (%)	A vállalt /elért/ gyerekszám százalékos aránya adott járás 3-18 éves lakosságához képest
Ajka	1503	0,9	5342	1,2	28,1
Békés	2250	1,3	5654	1,3	39,8
Bélapátfalva	1500	0,9	1053	0,2	142,5
Celldömölk	1721	1	3321	0,7	51,8
Cigánd	3000	1,7	3520	0,8	85,2
Csenger	3286	1,9	2543	0,6	129,2
Debrecen	6922	3,9	32574	7,2	21,3
Derecske	3000	1,7	7984	1,8	37,6
Devecser	1509	0,9	2531	0,6	59,6
Eger	2236	1,3	12802	2,8	17,5
Enying	1500	0,9	3403	0,8	44,1
Fehérgyarmat	9289	5,3	7457	1,7	124,6
Füzesabony	1693	1	5148	1,1	32,9
Gyomaendrőd	2416	1,4	3306	0,7	73,1
Győr	3499	2	31188	6,9	11,2
Gyula	3000	1,7	5667	1,3	52,9
Hajdúhadház	3531	2	4863	1,1	72,6
Hajdúnánás	3005	1,7	4591	1,0	65,5
Jánoshalma	4500	2,6	2536	0,6	177,4
Kalocsa	3774	2,2	6826	1,5	55,3
Kapuvár	2226	1,3	3399	0,8	65,5

Járás / központ	Pályázatban vállalt / elért/ gyerekszám (n=53 járás)	Százalékos megoszlása (%)	3-18 éves korú gyerekek száma (2018 év, KSH)	Százalékos megoszlása (%)	A vállalt /elért/ gyerekszám százalékos aránya adott járás 3-18 éves lakosságához képest
Kazincbarcika	6111	3,5	10100	2,2	60,5
Kiskörös	2652	1,5	8491	1,9	31,2
Kiskunhalas	2743	1,6	6691	1,5	41,0
Komárom	4087	2,3	5992	1,3	68,2
Kunszentmárton	6005	3,4	5396	1,2	111,3
Makó	2129	1,2	6819	1,5	31,2
Mezőcsát	2655	1,5	2754	0,61	96,4
Miskolc	8292	4,7	38170	8,47	21,7
Mórahalom	2423	1,4	4412	0,98	54,9
Nagykanizsa	2374	1,4	10482	2,33	22,6
Nyíradony	2200	1,3	5378	1,19	40,9
Nyíregyháza	3121	1,8	26980	5,99	11,6
Ózd	2903	1,7	10260	2,28	28,3
Pécs	4532	2,6	26824	5,95	16,9
Püspökladány	1511	0,9	6347	1,41	23,8
Salgótarján	5070	2,9	9162	2,03	55,3
Sárbogárd	1500	0,9	4624	1,03	32,4
Sarkad	2088	1,2	3562	0,79	58,6
Sátoraljaújhely	2444	1,4	3292	0,73	74,2
Sopron	6631	3,8	14904	3,31	44,5
Szarvas	3300	1,9	3672	0,82	89,9
Szekszárd	3470	2	8596	1,91	40,4
Szentes	3301	1,9	5558	1,23	59,4
Szentlőrinc	1858	1,1	2480	0,55	74,9
Szerencs	3025	1,7	7012	1,56	43,1
Szigetvár	3194	1,8	3756	0,83	85,0
Szolnok	5300	3	16959	3,76	31,3
Tiszavasvári	4254	2,4	5406	1,2	78,7
Tolna	1500	0,9	2996	0,67	50,1
Vásárosnamény	3034	1,7	7450	1,65	40,7
Zalaegerszeg	3682	2,1	14104	3,13	26,1
Összesen (gyermek)	175514	100	450464	100	39,0

3. ábra: A szolgáltatásba bevont gyerekek aránya (%) az adott járásban élő 3-18 éves gyerekekhez viszonyítva

A 1. táblázat első oszlopa azon gyermekek számát tartalmazza, akit a pályázat beadásakor az adott család- és gyermekjóléti központ elért gyermeklétszámként vállalt. A mellette szerepelő százalékos érték pedig azt mutatja, hogy a teljes pilotban elért gyermeklétszám hány százaléka, amit az adott központ vállalt. A 3. oszlopba került KSH adatok nyilvántartása alapján az adott járás célcsoportjának összes gyermekek száma, a negyedik oszlop pedig ennek az értéknek a százalékát mutatja a teljes pilot elért gyermekszámának. Az utolsó oszlopban jelenik meg az a szám, ami mutatja, hogy a központ a programban a járás teljes célcsoportjának hány százalékát érte el. Ennek alapján lehet azt mondani, hogy a **standard pályázatot lebonyolító 53 járási család- és gyermekjóléti központ a 3 évtől 18 évig terjedő célcsoport 39 %-át érte el az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység szolgáltatásaival.**

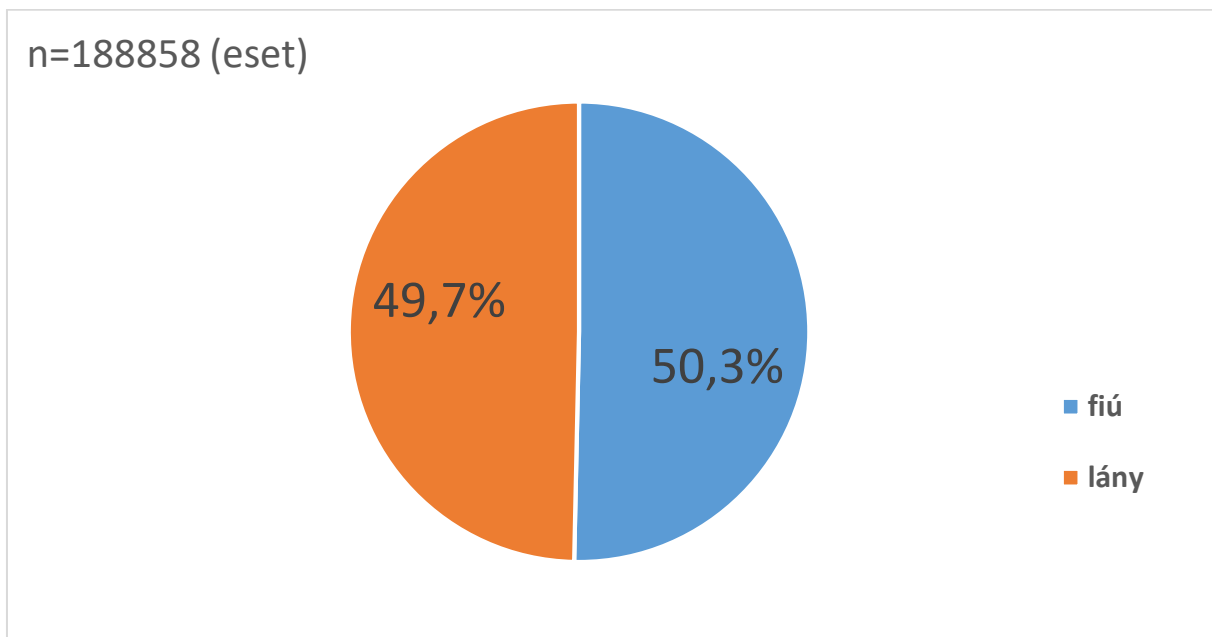
A táblázatból kitűnik, hogy volt 5 olyan központ, ami eleve magasabb létszámot vállalt, mint amennyi gyermek az adott járásban statisztikailag kimutatható volt. Ilyen volt Bélapátfalva (142%), Csenger (129%), Fehérgyarmat (125%), Jánoshalma (177%), Kunszentmárton (111%). Az adatok összevetésekor számítottunk bizonyos eltérésre, hiszen a pályázatok megírásakor 2014-es, vagy 2015-ös adatok álltak rendelkezésre, a mi összehasonlító adataink pedig 2018-2019-es évre vonatkoznak. Így mindenképpen prognosztizálható volt egy bizonyos különbség.

Ebben az 5 esetben azonban jóval nagyobb az eltérés, mint ami statisztikailag elfogadható lenne. Valószínűsítjük, hogy a pályázat beadásakor eleve duplán számolták azon gyermekeket, akik hátrányos helyzetű, vagy SNI-s, vagy BTMO-sok voltak, hiszen a beadásakor, valamint indikátorként is duplán lehetett elszámolni őket, illetve a településeken működő intézmények diákjai számára a környező településekről is jelentős vonzási képességgel bírnak. Tekintetbe kell azt is venni, hogy a központok maguk dönthették el, hogy hány közoktatási intézményt vonnak be a programba, csak az 1500 fő bekerülési alsóhatár volt meghatározva. Teljeskörűen 2 járási család- és gyermekjóléti központ, Mezőcsát és Szarvas teljesítette a pilotját. Itt kell megjegyezni még egy fontos tényezőt, hogy a kisebb járási központok esetében nem a központ szakemberei, hanem külsős pályázatíró cégek készítették el a pályázatokat.

A térképen a zöld szín fokozásával jelöltük az adott járásban élő teljes populációból a pilot által elért gyermekek százalékos arányát. A standard pályázatnak nem volt VEKOP lába, így a Főváros és Pest megye intézményei kizáródtak a programból. Pest megye tekintetében a pluszforrás hiánya, Budapest tekintetében pedig a fővárosi intézményhálózat strukturális változékonysága hasznos gyakorlati tapasztalatokkal szolgálta volna.

4. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: Nemek megoszlása a programba bevontak összesen (%)

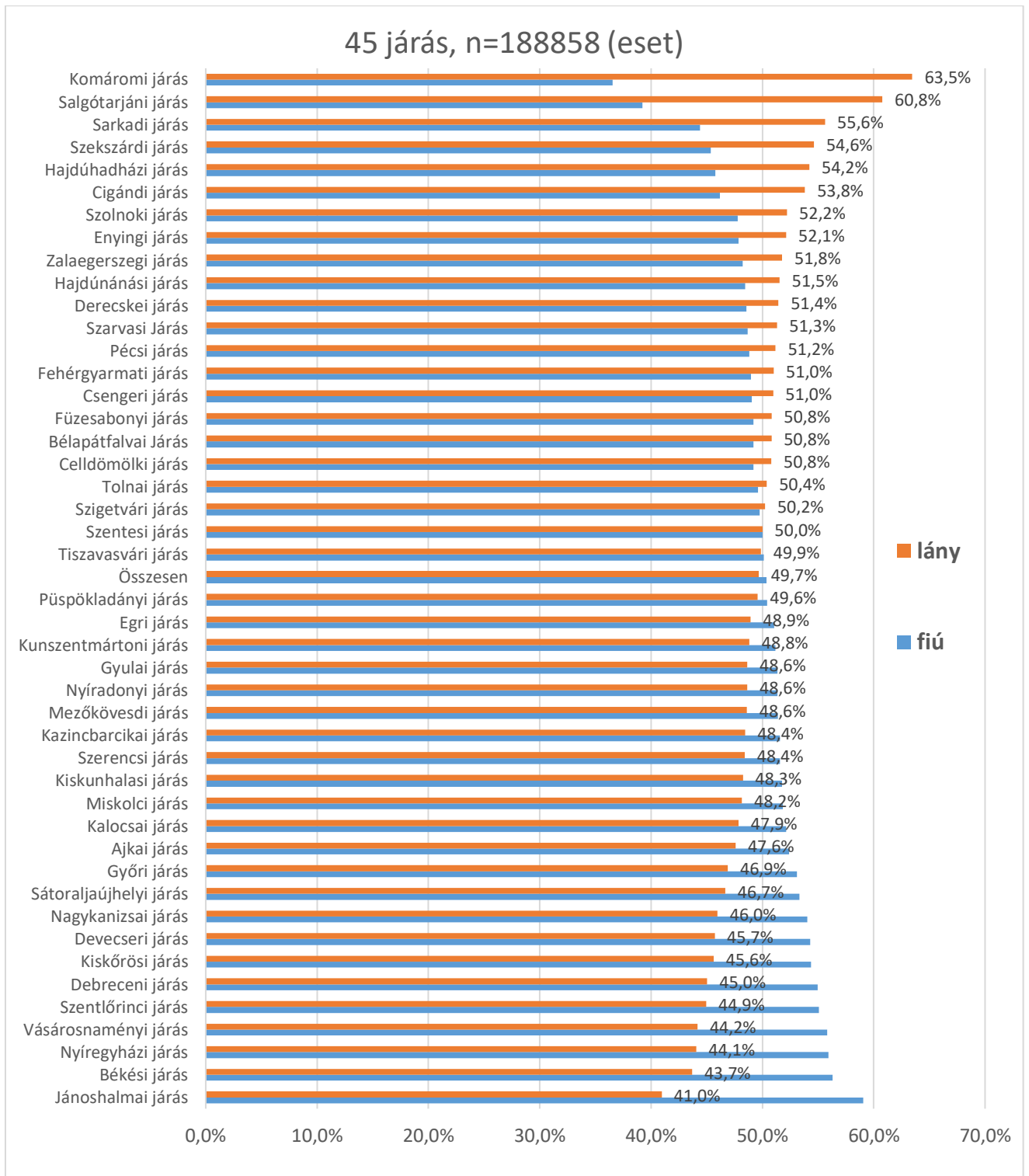

A grafikonunk a fiú-lány arányt mutatja, ami az összesítésben szinte fele-fele lett. Ez feltételezésünk szerint véletlen, mert a szolgáltatások között nem találtunk kifejezetten csak speciálisan fiúknak, illetve lányoknak tervezett és végrehajtott programot.

Az arány a programba bevont közoktatási intézményekbe beíratott tanulói létszám alapján jött ki. Az EFOP 3.2.9 standard pályázat beadásakor minden járási család- és gyermekjóléti központ maga döntötte el, hogy melyik és mennyi közoktatási intézménnyel köt együttműködési megállapodást pilotprogramja lebonyolításához. Ezekben az intézményekben összesen a fent említett arányban kerültek bevonásra a tanulók.

A pilotprogram futamideje a 2017 június 1.-től az első körösen döntést kapott pályázatokkal indult, és 2019 június 31.-én zárt, a harmadik körben eldöntött pályázatok zárásával.

5. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: Nemek megoszlása (%)

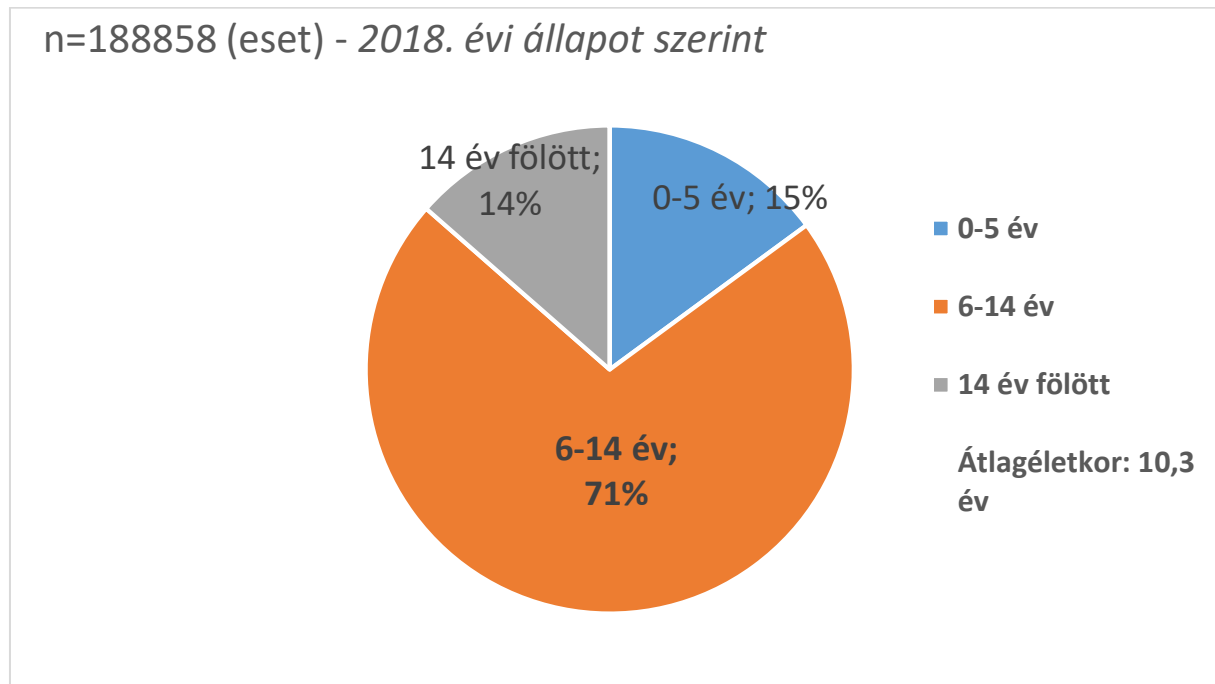
Járási bontásban a nemenkénti arányt mutatja a grafikon, és a kiegyenlített összes eset részletezése alapján a két szélsőérték:

Lányok tekintetében: Komárom járás: 63,5 %

Fiúk esetében: Jánoshalmi járás: 59%

A grafikon vízszintesen a lányok százalékos arányát mutatja, a függőleges mezőbe pedig a fiúk százalékos aránya látható.

6. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: Korcsoportok megoszlása 2018. évi állapot szerint összesen (%)

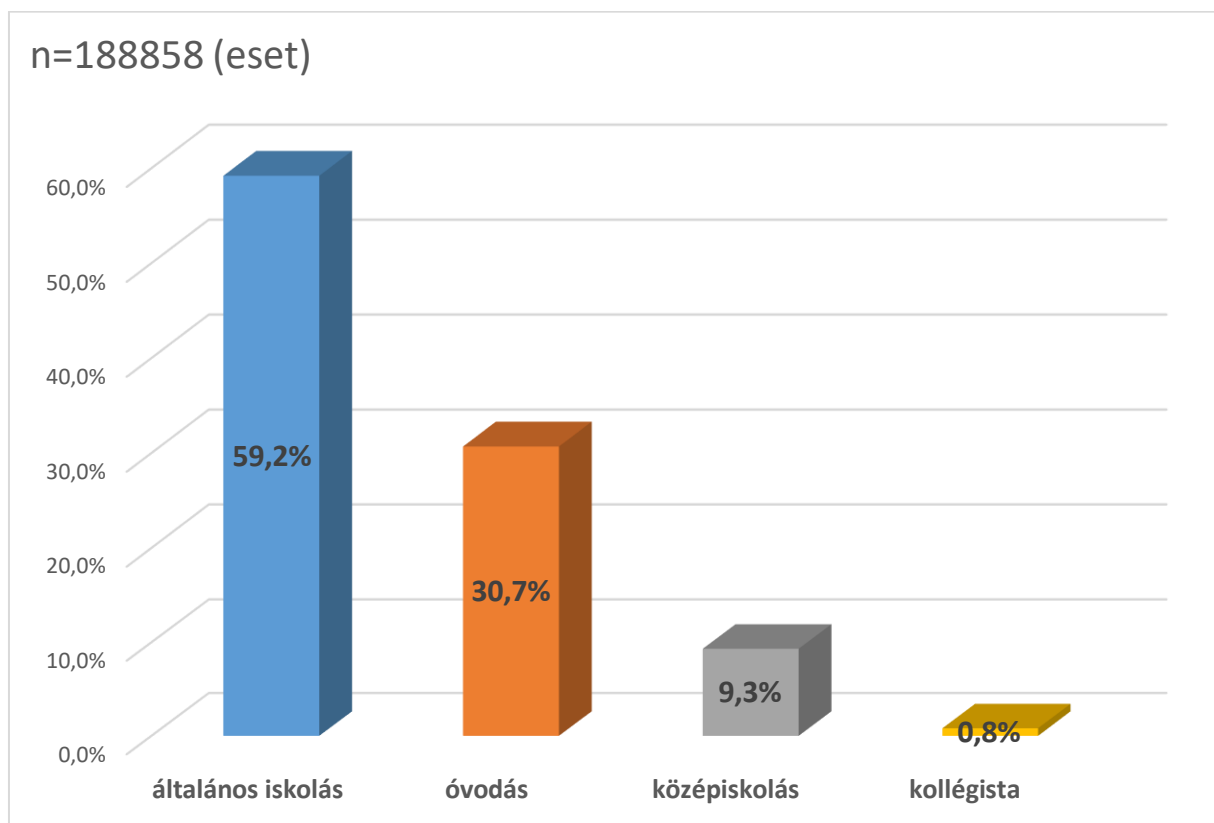
A 188858 esetet tekintve a pilotprogramba bevont gyermekek átlagéletkora 10,3 év. Az életkor tekintetében mindössze két járás akadt, amely számottevően eltért az átlagtól: a fehérgyarmati járás (18 év), valamint a komáromi járás (14 év). Fehérgyarmat járási Család- és Gyermejkölési Központ adatszolgáltatása téves ebben az esetben, mert a gyermekek szerinti bontásból kiderült, hogy a bevont gyermekek fele általános iskolás, a másik fele pedig óvodás. Középiskola és kollégium nem szerepelt a pályázatban.

A 3-5 év közötti gyermekek esetében a 15% első ránézésre kevésnek tűnik, de ezek az adatok a közvetlenül az óvodáskorú gyermekeknek nyújtott tevékenységet jelölik, az óvodai, iskolai segítő nagyobb számban a gyermekek szüleinek nyújtott szolgáltatásokat. (Ebben az esetben is indikátorszámként a gyermeket kellett bejelölni.)

A szolgáltatás jellemző célcsoportja az általános iskolai korosztály lett, a teljes esetszám 71%-a került ki ebből az intézménytípusból. Jelenleg a köznevelési intézményekben érzékelhetően megemelkedett a problémás gyermekek száma, amit jól mutat a család- és gyermekjóléti szolgálatokhoz érkező jelzések számának növekedése, valamint bizonyos esetek súlyossága. Olyan szocializációs, magatartási problémákat mutató gyermekekről van szó, akik számára a

pedagógusi eszköztár már kevésnek bizonyul. „A szociális szakember bevonása a problémás helyzetek felismerésébe és megoldásba kiegyensúlyozottá teheti a köznevelési intézmény belső életét, segíti a gyermekek szocializációját és javítja az iskolai teljesítményüket.” (Szakmai ajánlás az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység bevezetéséhez, 2018 augusztus) A köznevelési intézmények és a gyermekjóléti szolgáltató intézményhálózat korábbi szakmai kapcsolatából látható volt, hogy megoldást kell keresni a felmerülő igényekre. Egyik lehetséges szakmai választípus, az iskolai, óvodai segítő megjelenése a közoktatásban.

7. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: bevont gyerekek intézménytípusok szerinti megoszlása összesen (%)

Az összes esetszámot figyelembe véve a program óvodás-iskolás aránya nem jön ki. Az eredeti Felhívásban az óvodáskorú gyermekek esetében az indikátorszám a bevont gyermekek 25%-a, a többi 75% pedig iskolás korú. A grafikonunkban van egy 5%-os elcsúszás, amennyiben az összes esetszámot nézzük. Ennek háttérében a futamidő alatti indikátormódosítást gyanítjuk. A Felhívás módosítás után az indikátor elszámolásával több központ időarányosan jobban teljesített, a program folytatásában szabadabban kezelték a szolgáltatásokba bevont gyermekeket, miután a vállalt indikátorszámot már teljesítették. Az óvodáskorosztály

esetében komoly igény jelent meg a szülők számára szervezett csoportfoglalkozásokra, de ezekben az esetben is az elszámolásban a gyermek szerepelt.

A pályázatokban az alábbi intézmények kerültek bevonásra összesen:

Óvoda: 332 (303 önkorm. 16 egyházi, 19 egyéb fenntartású)

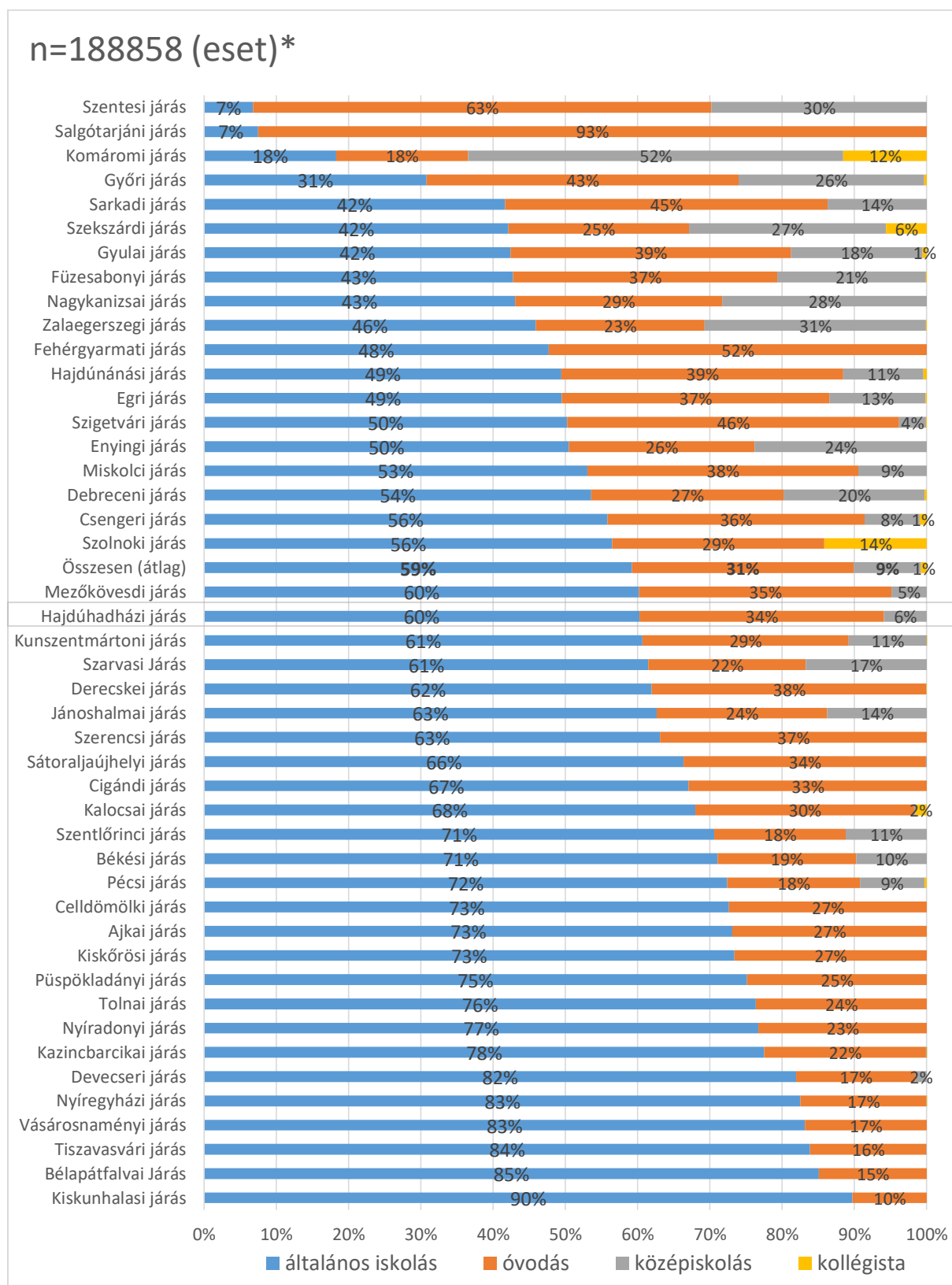
Általános iskola: 310 (270 KLIKK, 27 egyházi, 14 egyéb fenntartó)

Középiskola és kollégium: 55 (24 KLIKK, 5 egyházi, 23 egyéb fenntartó)

Így összesen **697 közoktatási intézményt ért el az új szolgáltatás.**

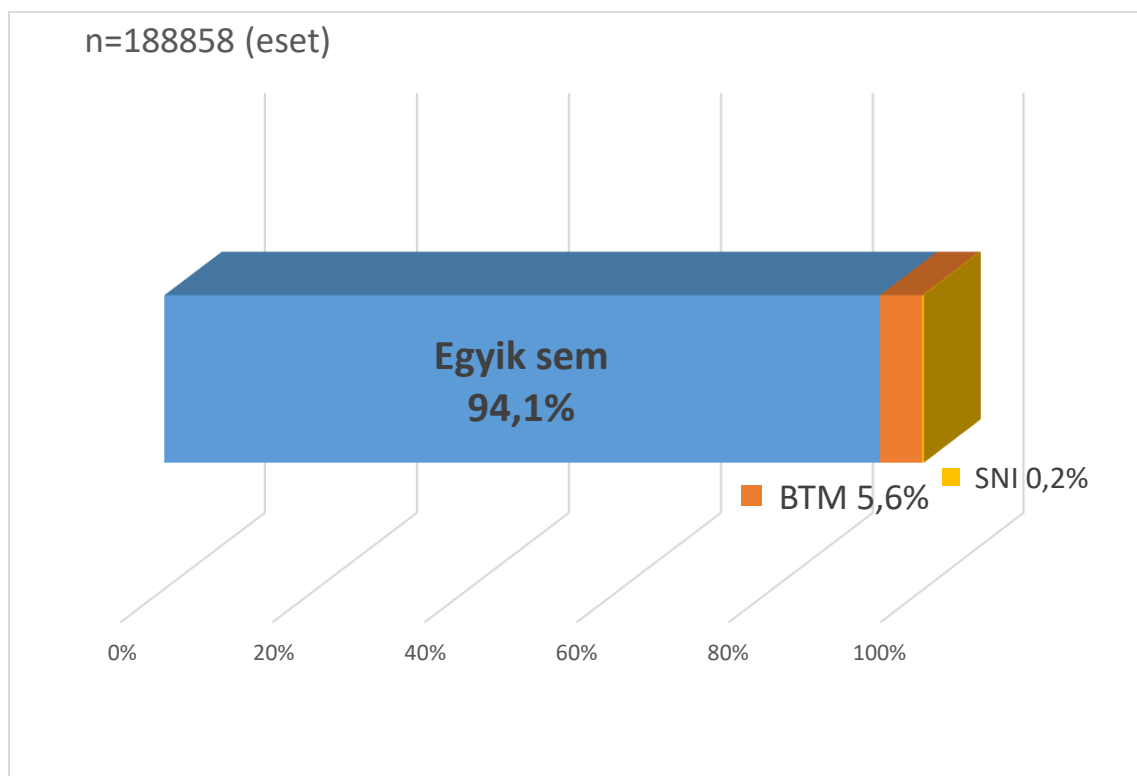
A pályázatokba bevont intézménytípusoknak aránya megfelel a középiskolai és a kollégiumi aránnyal. A kollégiumok esetében a programban részt vevő központok kétségeiket fogalmazták meg, hogy szükséges-e külön segítőt rendelni a kollégiumokhoz. A szolgáltatások szempontjából ideális volt, hogy könnyebben elérték a gyermekeket, de a kollégiumokban meglévő komplex szakembergárdával való együttműködés és a kompetenciahatárok meghúzóása több kérdést is felvetett a pilot alatt.

8. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: bevont gyerekek intézménytípusok szerinti megoszlása járásonként (%)

Járási bontásban a két szélső értéket a salgótarjáni, szentesi járás (irreálisan magas óvodai esetszám), valamint a kiskunhalasi járás (irreálisan alacsony óvodai esetszám) produkálta. A kollégisták bevonása (0,8 %) csekély mértékű lett, mindösszesen 5 központ vont be az átlagnál több kollégiumot (Szolnok, Komárom, Szekszárd, valamint kisebb, de átlagot meghaladó mértékben Kalocsa, Csenger.) A regisztrált adatok felvételét sok esetben utólag és hiányosan vitték fel az online felületre, aminek jellemzően operatív oka volt. Az IH felé leadott adatok, feltételezésünk szerint nem pontosan kerültek fel az online felület adatbázisába, mivel ezen adatok rögzítése nehézségekbe ütközött, a Gyakorlati tapasztalatok fejezetben már korábban említették szerint.

9. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: egészségügyi státuszok megoszlása, összesen (%)

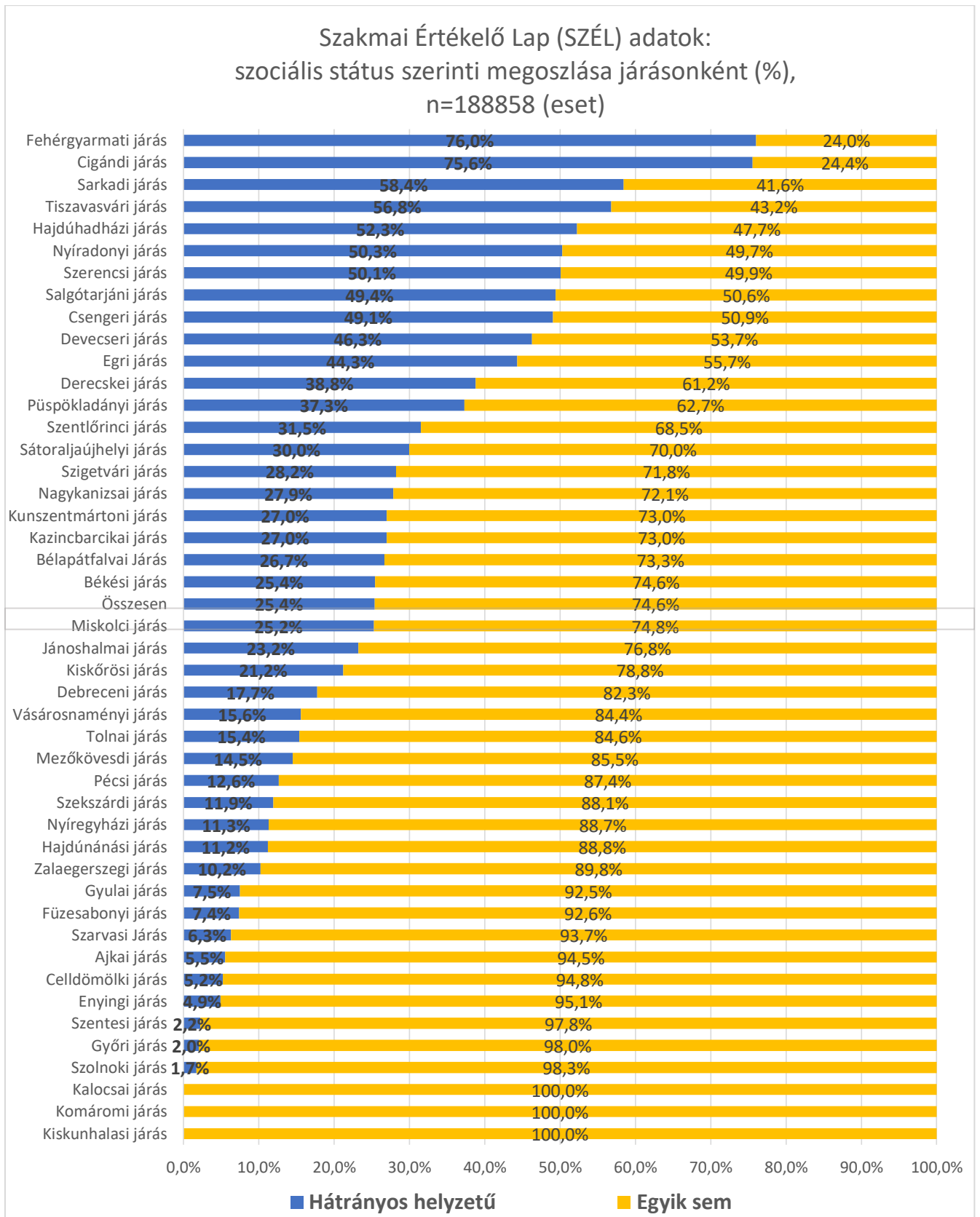

Az egészségügyi státusz jelölése és beszámítása duplázásra adott lehetőséget az indikátorok esetében. Az összes esetszám grafikonja csak kisebb mértékű bevonást mutat, itt is azt feltételezzük, hogy csak az egyéni esetekben vezették pontosan, a csoportos és a közösségi programokban nem készültek kimutatások. Mind a magatartászavarban szenvedő, mind a hátrányos helyzetű tanulók jóval magasabb arányban jelennek meg a közoktatási rendszerben, mint amit a mi kimutatásainkban szerepelnek.

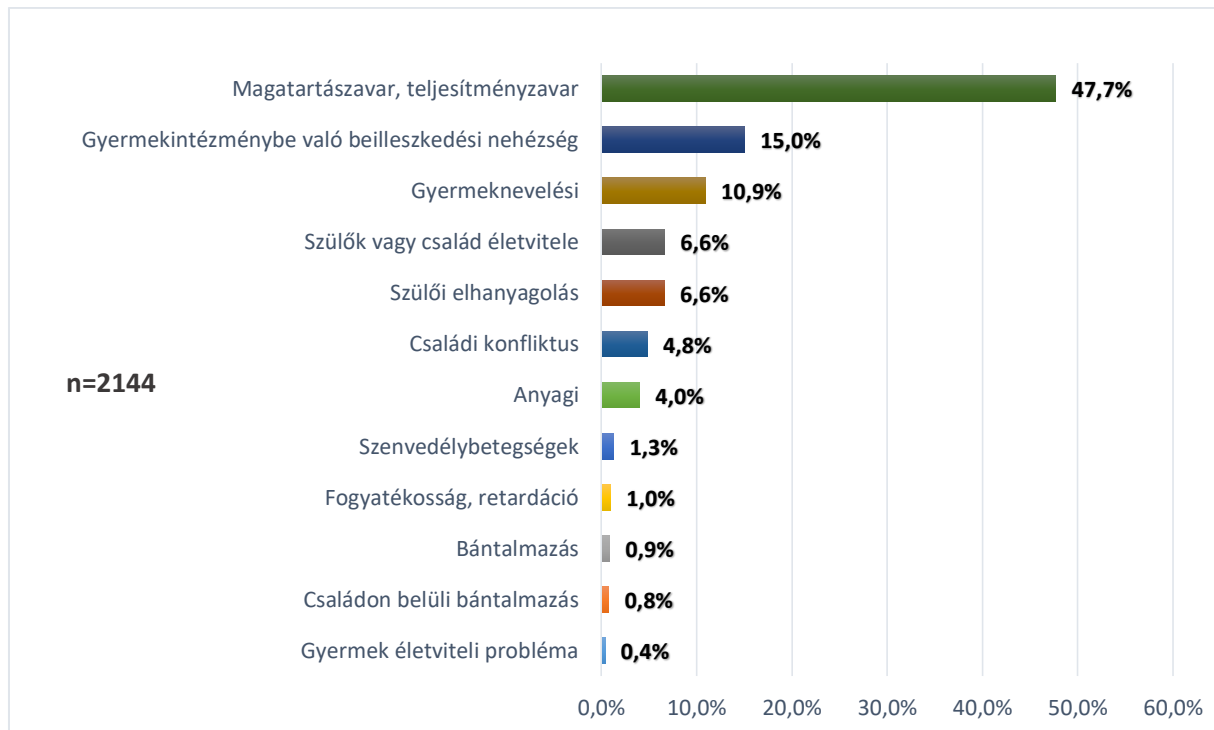
Az SNI-s gyermekek esetében a bevonás mértéke, nem a specializációjuk szerint történt, hanem integráltan, az adott intézményben együttesen a többi gyermekek számára nyújtott szolgáltatásba lettek bevonva. Az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység nem kezeli külön a speciális nevelési igényű gyermekeket, hiszen a szociális segítő nem gyógypedagógus, nem fejlesztő pedagógus, hanem szociális szakember, akinek nincs kompetenciája a speciális foglalkozások megtartására.

10. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: szociális státus szerinti megoszlása járásonként (%)

Az összesen 188858 eset 25,4%-a volt hátrányos helyzetű a kimutatás szerint. Ebben a statisztikában olyan hátrányos helyzetű gyermekek szerepelnek, akik esetében a köznevelési intézmény hivatalos adattal rendelkezett. Az egyik szélső értéket a Fehérgyarmati járás 76%, hátrányos helyzetű gyermek jelölte, ami reálisnak tűnik, hiszen ez a központ bevont a programba egy olyan általános iskolát, ahova csak romaszármazású gyermekek járnak. Hangsúlyozni kell azonban, hogy nem szegregátumról beszélünk, hanem olyan földrajzi vonzaskörzete van az általános iskolának, ahol a város romalakossága él. Három központ (Kalocsa, Komárom, és Kiskunhalas) nem jelölt hátrányos helyzetű tanulók bevonását, illetve Szolnok, Győr és Szentes csak kismértékben. Ezek az adatok nem tűnnek reálisnak, inkább arról lehet szó, hogy nem jelölték külön, mert az elszámoláshoz nem volt rá szükségük. Így viszont a kijött eredmény a grafikonunkat torzítja, pedig a program egyik fő célja a hátrányos helyzetű gyermekeknek nyújtott preventív szolgáltatások nyújtása volt.

11. ábra: Elsődlegesen hozott problémák említéseinek sorrendje az egyéni segítség keretében (%)*

1. Jelmagyarázat: *Egyéb és nincs válaszok kivételével

A SZÉL adatlapon szereplő „Elsődleges hozott problémák” kategóriák esetében, azon szakmai tartalmakat értettük, amit a gyermekjóléti szakember a minden napi munkájában használ. Ezeknek az adatoknak az elemzésekor kiderült, hogy csak az egyéni foglalkozáson részt vett gyermekek esetében rendelkezünk hiteles adatokkal, mert a kiemelt projekt a

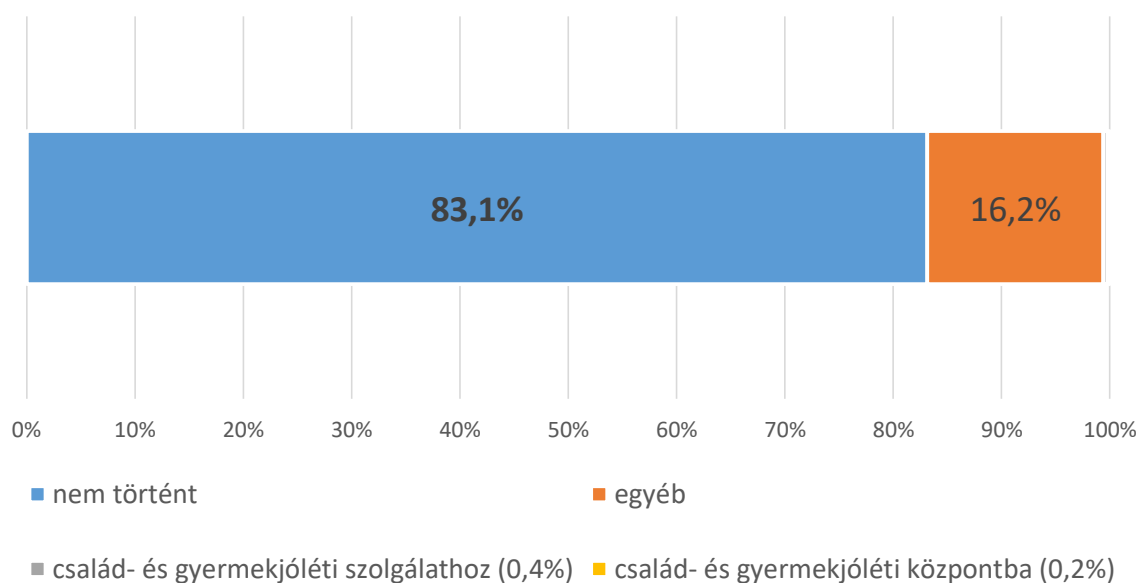
csoporthoz- és közösségi munka esetében nem kért külön adminisztrációt a jelenleg, szakmailag elfogadott és használt dokumentáción felül. Ebben pedig nem szerepel külön ez a kritérium.

A 11. ábránk az egyéni szociális munka keretében nyújtott tevékenységet igénybe vevő gyermekek szociális segítő által leírt hozott problémáit mutatja. A bekerült gyermekek 47,7%-a magatartászavar miatt került kapcsolatba a szociális segítővel, ahova jellemzően pedagógus küldte. Már a projekt egy éves beszámolójában is kiugróan magas arányban jelölték a központok a magatartászavarral és beilleszkedési nehézséggel küzdő gyermekek számát. Láthatóan az egyik legfontosabb feladata az iskolai segítőnek, hogy rendelkezzen megoldási palettával a probléma kezelésére. A családok egzisztenciális és szocializációs válságára a gyermekek magatartásuk megváltozásával korán reagálnak, aminek elsődleges színtere az iskola. Így viszonylag korán, preventív eszközök használatával a szociális segítő képes időben közbe avatkozni, hogy ne eszkalálódjon a probléma. Amennyiben úgy ítéli meg, hogy speciális tudást igénylő szolgáltatásra van a gyermeknek szüksége (pl. pszichológus), úgy viszonylag hamar delegálhatja más szakemberhez. A gyermek minél hamarabb jut adekvát segítséghez, annál nagyobb az esély a probléma sikeres kezelésére. Viszonylag magas százalékot a beilleszkedési nehézség, valamint a családok anyagi helyzete miatti problémák, valamint a gyermeknevelési problémák mutatnak még, amik megfelelnek a gyermekjóléti központok által korábban tapasztaltakkal.

Az egyéni esetszámunk 2144 eset, amiben szerepel olyan gyermek is, akik nem csak egyszer, hanem 2-3 alkalommal is találkozott a segítővel.

12. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL): hozott problémák delegálása összesen (%)

n=183712, 43 járás

Külön megnéztük, hogy a pilotprogramban szerepelő család- és gyermekjóléti központok iskolai, óvodai segítői hány esetben éltek a delegálás lehetőségével. Alapkonceptió szerint abban az esetben kellett delegálni, amikor a gyermek problémájára adható válasz speciális szolgáltatást igényel, ami meghaladja az iskolai segítő kompetenciáját. Ez igaz abban az esetben is, ha saját intézményébe delegálja a gyermeket. Az összes eset tekintetében a 16,2%-ot azért nehéz értelmezni, mert a központok kétféleképpen értelmezték a delegálást, mint szakmai tevékenységet. Voltak olyanok, akik csak abban az esetben jelölték az adatlapon, ha másik humán szolgáltatást nyújtó intézménybe küldték a gyermeket, és nem jelölték, ha a saját központjába tudta küldeni, pl. pszichológushoz. Voltak olyan szociális segítőik is, akik a saját kompetenciájukat tartották szem előtt, és ha a saját intézményük másik szakemberéhez kellett küldeni a tanulót, azt delegálásként rögzítették.

Az óvodai-, iskolai szociális segítő nem végez családgondozást, 1-5 alkalommal végez szociális segítő munkát a gyermekekkel. Amennyiben úgy ítéli meg, hogy a probléma súlyossága és mélysége rendszeres segítő tevékenységet igényel, úgy a lakóhely szerinti család- és gyermekjóléti szolgálathoz delegálja a gyermekeket. A központok a program során többször jelezték, hogy tisztában voltak vele, hogy a gyermeket delegálniuk kellett volna, de nem volt olyan szolgáltató az adott térségben ahová ezt megtehették volna.

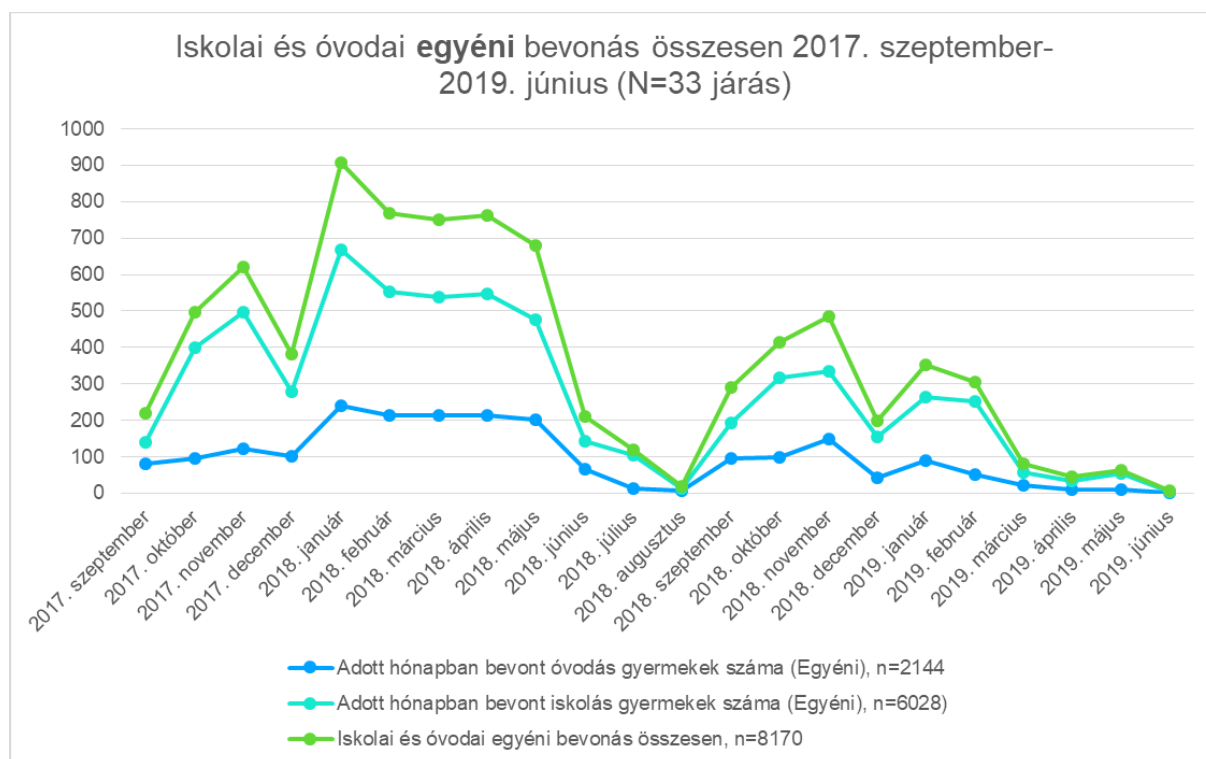
A probléma nagyságára tekintettel külön megnéztük, hogy azok a gyermekek, akik magatartászavarral és teljesítményzavarral kerültek a szociális segítőhöz milyen mértékben kerültek delegálásra. Az esetek 76,8%-ban nem történt delegálás, vagyis helyben nyújtott szolgáltatásokkal képes volt a segítő hatékony szociális munkát végezni. Az eset súlyosságára való tekintettel történhetett a más szakemberhez való küldés is, ami jellemzően 15,6 %-ban a család- és gyermekjóléti központ másik szakembere volt.

5.2 Havi statisztikai adatlap

1. Havi statisztikai adatlap – összesítve és járasonként

Aggregát adatokat tartalmaz, benne az iskolai és óvodai egyéni, közösségi és csoportos szociális munkába való bevonásnak ütemét, mértékét, a hátrányos helyzetűek arányának megjelenését az egyéni szociális munkában részt vevő kliensek esetében.

13. ábra: Iskolai és óvodai egyéni bevonása összesen 2017. szeptember - 2019. június

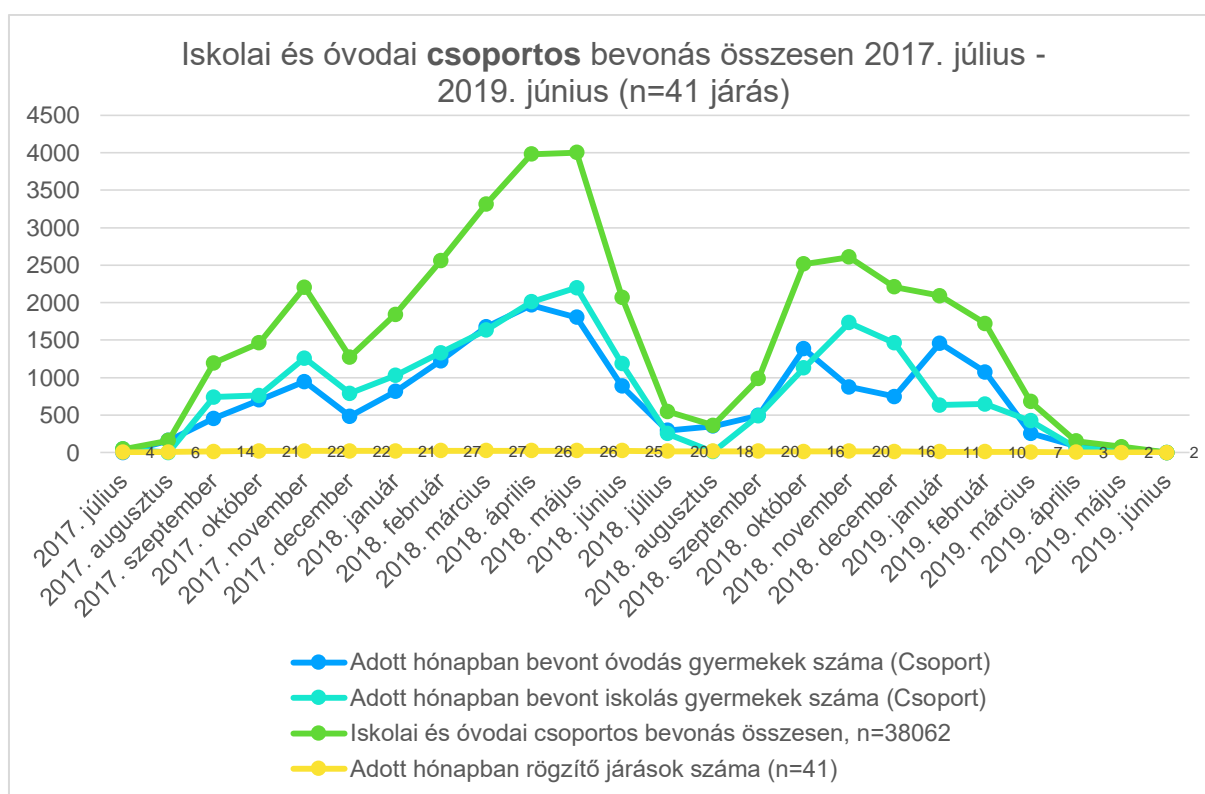
Az iskolai és óvodaiszociális segítő szakember minden köznevelési intézményben hetente fix időben, helyben, ügyeleti rendszerben dolgozott, amit az intézményben jól látható helyen ki kellett függeszteni. Ez a kitétel jelentősen megkönnyítette a szolgáltatás elérhetőségét az ügyfelek számára. Ugyanakkor a projektben az egyéni szociális munkával az indikátorok 10%-

át kellett elszámolni, bár az igény ennél jóval magasabbnak bizonyult. Ez az ábra 33 járási család- és gyermekjóléti központ adatsorát tartalmazza, mert a többi központ esetében nem állt rendelkezésünkre értékelhető adat. A teljes futamidót tekintve ezek a központok 8170 esetszámot rögzítettek, amiből azt a tapasztalatot vonhattuk le, hogy az egyéni szociális munkát folyamatosan, az igényeknek megfelelően végezték a segítők. (kék színnel jelölve, viszonylag egyenes vonal mutatja). Az óvodások esetében az egyéni foglalkozás elsősorban nem a gyermeket, hanem az óvodapedagógust és a szülővel való szakmai tevékenységet jelöli.

Az ábra rajzolatjában jól látható a központok 3 ütemű teljesítése, valamint a közoktatás tanmenete. Az érdemi szakmai munka indulása 2017 szeptemberében az első körös 29 központtal indult a görbe felfutása az őszi időszakban, amikor már elfogadták és megismerték a segítőt. Majd decemberben a beszakadás, az év végi iskolai feladatok, ünnepekre való készülés, valamint maguk az ünnepek is háttérbe szorították az igényeket. Ezt követően megugrott az igény, és 2018 januárban a legmagasabb érték jött ki. A nyári szünet háttérbe szorította az egyéni foglalkozás igényeit, hiszen a gyermekek nem tartózkodnak az intézményben. A mélypontja augusztusra esik, amikor a közoktatás felkészül a következő tanévre, illetve a segítőknek el kell készítenie a következő évre szóló munkatervét.

A görbe folytatásának íve ugyanezt a ritmust mutatja, csak kisebb értékekkel, hiszen ekkor már kevesebb központ vett részt a munkában.

14. ábra: Iskolai és óvodai csoportos bevonás összesen 2017. július - 2019. június

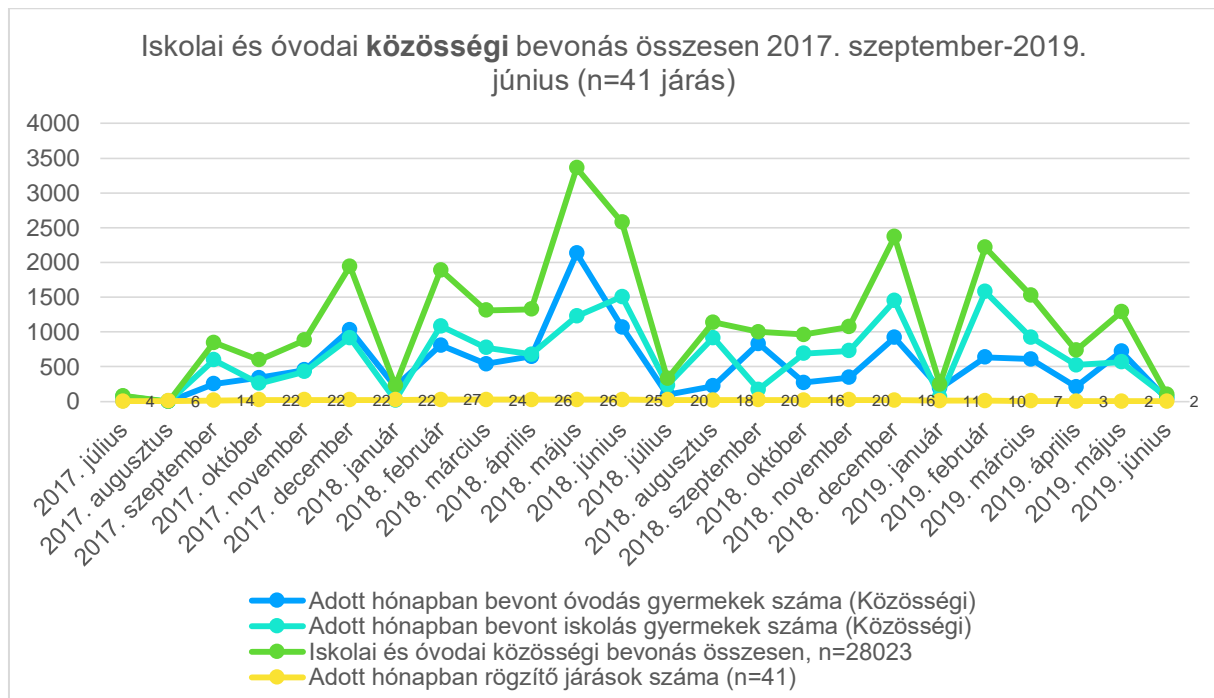

A csoportos szociális munka görbéje más rajzolatú, de ebben is látható a 3 ütemben teljesítő központok szakmai munkájának időbeli ütemezése. A kiugró értéket 2018 áprilisa és májusa adja, ekkor egyszerre 48 központ teljesített. Ebben a diagramban értékelhető adatot 41 járás esetében tudtunk felhasználni, az összesített esetszámunk 38062 eset volt, ami elég magas arányt mutat, amiből már megfelelő konzekvenciák vonhatók le. Az indikátorszám ebben az esetben 55% volt, a komplett tevékenység felét adta. Az eredeti elgondolás az volt, hogy egy új szolgáltatás bevezetésében előnyös lehet, hogy olyan csoportos foglalkozásokkal indítsanak a központok, aminek segítségével egyszerre több tanuló érhető el, és így könnyebben megismerik, elfogadják az új szakmai szolgáltatást. Ha a gyermek jól érzi magát csoporthelyzetben, ott könnyebben megismeri a segítőt, egyszerűbben kér tanácsot személyesen az egyéni segítség keretében, ha úgy érzi, hogy szüksége van rá. A pályázatok beadásakor a központok előre tervezték a csoportfoglalkozásokat akár külső szakemberek bevonásával. A görbe jól mutatja, hogy a pályázatok indulásakor megkezdett közbeszerzési eljárásoknak több hónapos átfutását követően 2018 tavaszán kezdték meg az érdemi munkát (ez adta a görbe csúcsát). A nyári időszak a csoportos tevékenység esetében kiaknázatlan maradt, ezt a későbbiek folyamán érdemes átgondolni, mert sok lehetőséget rejt magában. Az augusztus a következő tanévre való felkészülés időszaka. Ez az időbeli ütemezés ugyanígy

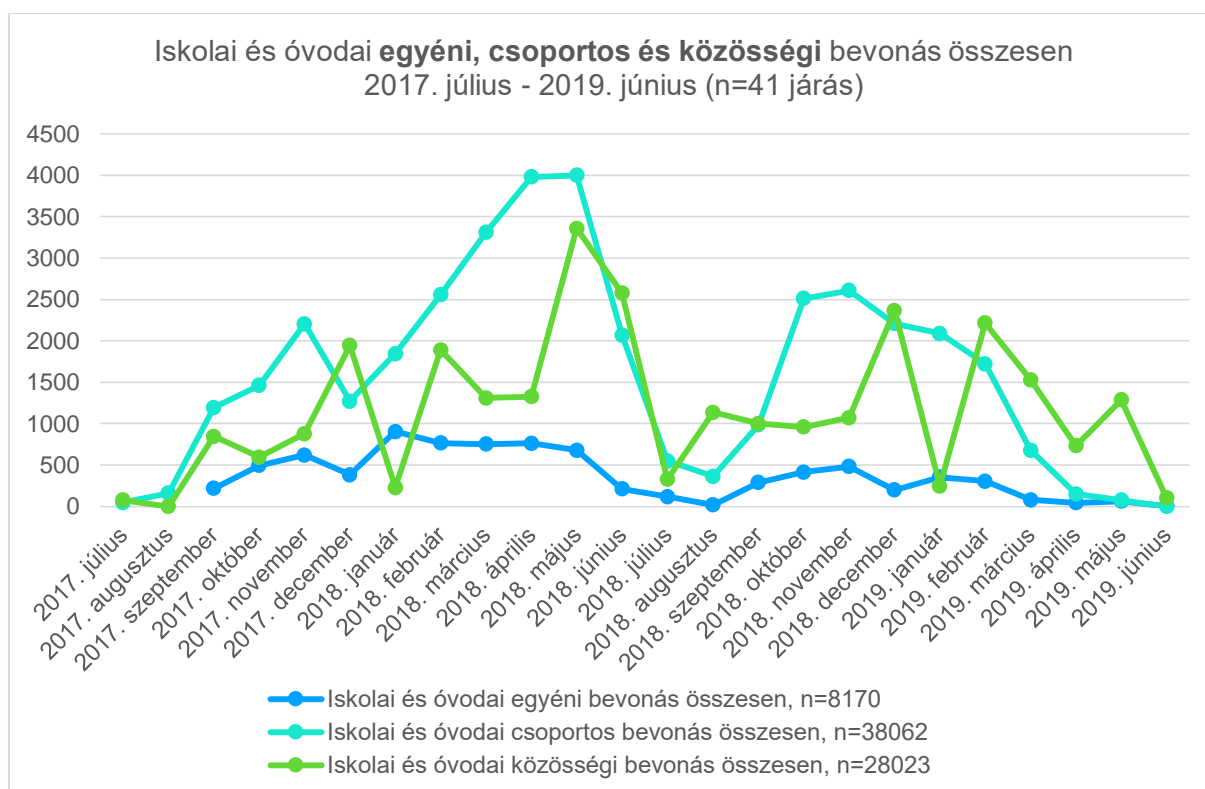
megtalálható a 2. ütemben is, a 2018 november és decemberben a közbeszerzési eljárások lezárultával elindultak a csoportfoglalkozások.

15. ábra: Iskolai és óvodai közösségi bevonás összesen 2017. szeptember-2019. június

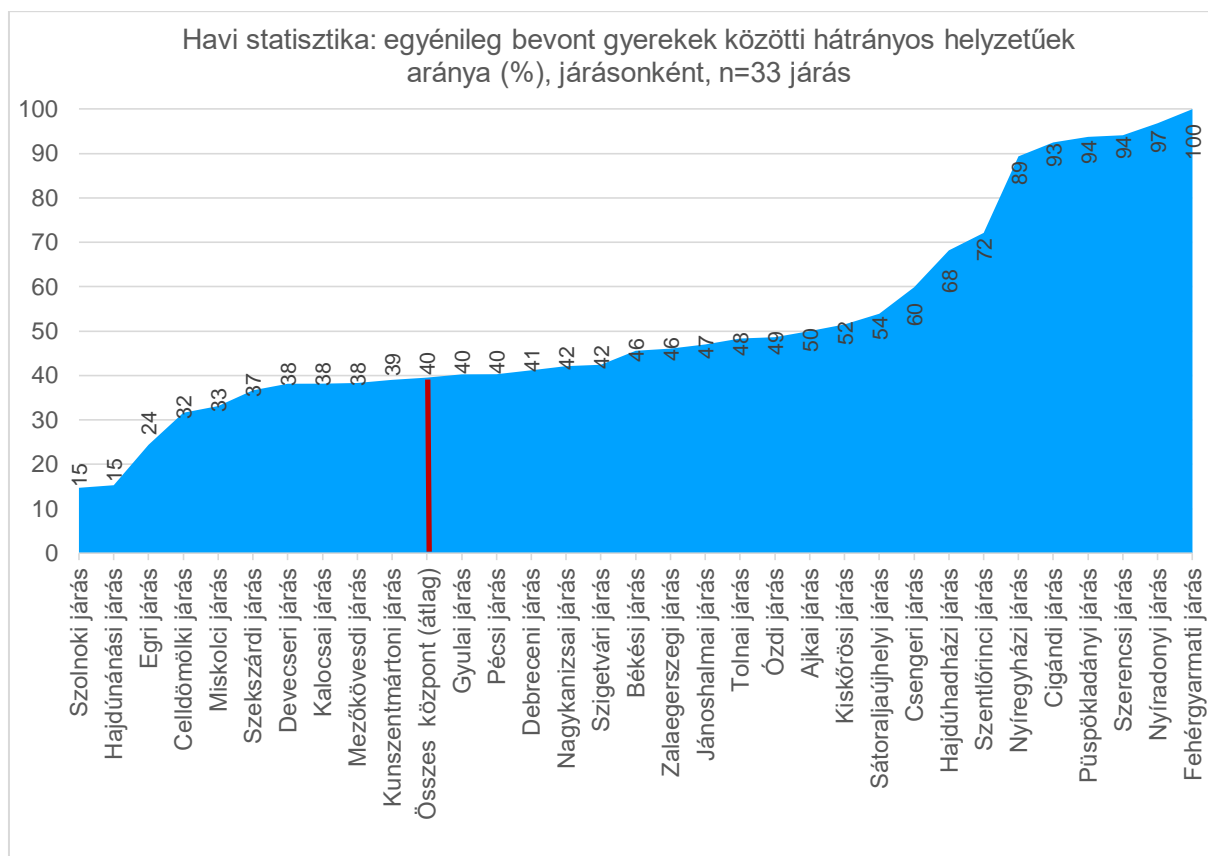
A közösségi szociális munka jellemzően olyan sport- és szabadidős tevékenységeket takar, amit ritkábban a szociális segítő maga szervez, sokkal inkább a közoktatási intézmény már meglévő, hagyományos programjában vesz részt. Jól mutatja ezt a görbe 2017 decemberi kiemelkedése, amikor az intézmények Télapó és karácsonyi ünnepségeket tartanak. A december hónapban mind az egyéni-, mind a csoportos tevékenységre való igény lecsökken, ellenben a közösségi munka megugrik. Itt a januári hónapokban van a beszakadás, akkor az ünnepek követően az intézmények nem tartanak nagyobb rendezvényeket. A következő kiugró érték a májust jelöli, ami jellemzően az osztálykirándulások időszaka, amibe a segítők nagy számban bekapcsolódtak. A pályázatban szerepelő központok sok kirándulást terveztek, ennek lebonyolítása is erre az időszakra esett. Indikátor teljesítése szempontjából a tevékenységbe bevont gyermekek 35%-át lehetett elszámolni, a grafikonunk 41 központ 28023 esetszáma alapján készült.

16. ábra: Iskolai és óvodai egyéni, csoportos és közösségi bevonás összesen 2017. július - 2019. június

Az egyéni-, csoportos és közösségi szociális munka keretében időbeli bevont esetek összehasonlító grafikonja jól mutatja azon külső tényezőket, aminek a pályázatok teljesítésekor meg kellett felelniük a központoknak. Szerepet játszott a lebonyolítás ütemezése, a közbeszerzési eljárások által meghatározott időkeret, a köznevelési intézmények szakmai munkájának időbeli ütemezése, amihez mind-mind alkalmazkodniuk kellett a segítőknek. Az egyéni foglalkozásnak viszonylagos egyenes vonala mutatja a személyes jelenlét adta lehetőséget, hogy a szociális segítő által nyújtott szolgáltatások könnyen elérhető váltak mind a tanulók, mind a pedagógusok számára. A csoportos foglalkozások és a közösségi tevékenységek diagramja a legnagyobb eltérést a már korábban említett időszakban, a leírt okok miatt nyújt eltérő képet. A pilotprogram gyakorlata megerősítette azt a feltételezésünket, hogy olyan szolgáltatást kell a segítőnek nyújtania, ami szervesen épül a közoktatási intézmény tanmenetéhez, hiánypótló szolgáltatást képes nyújtani, és hatékony válaszokat képes adni a problémák kezelésére.

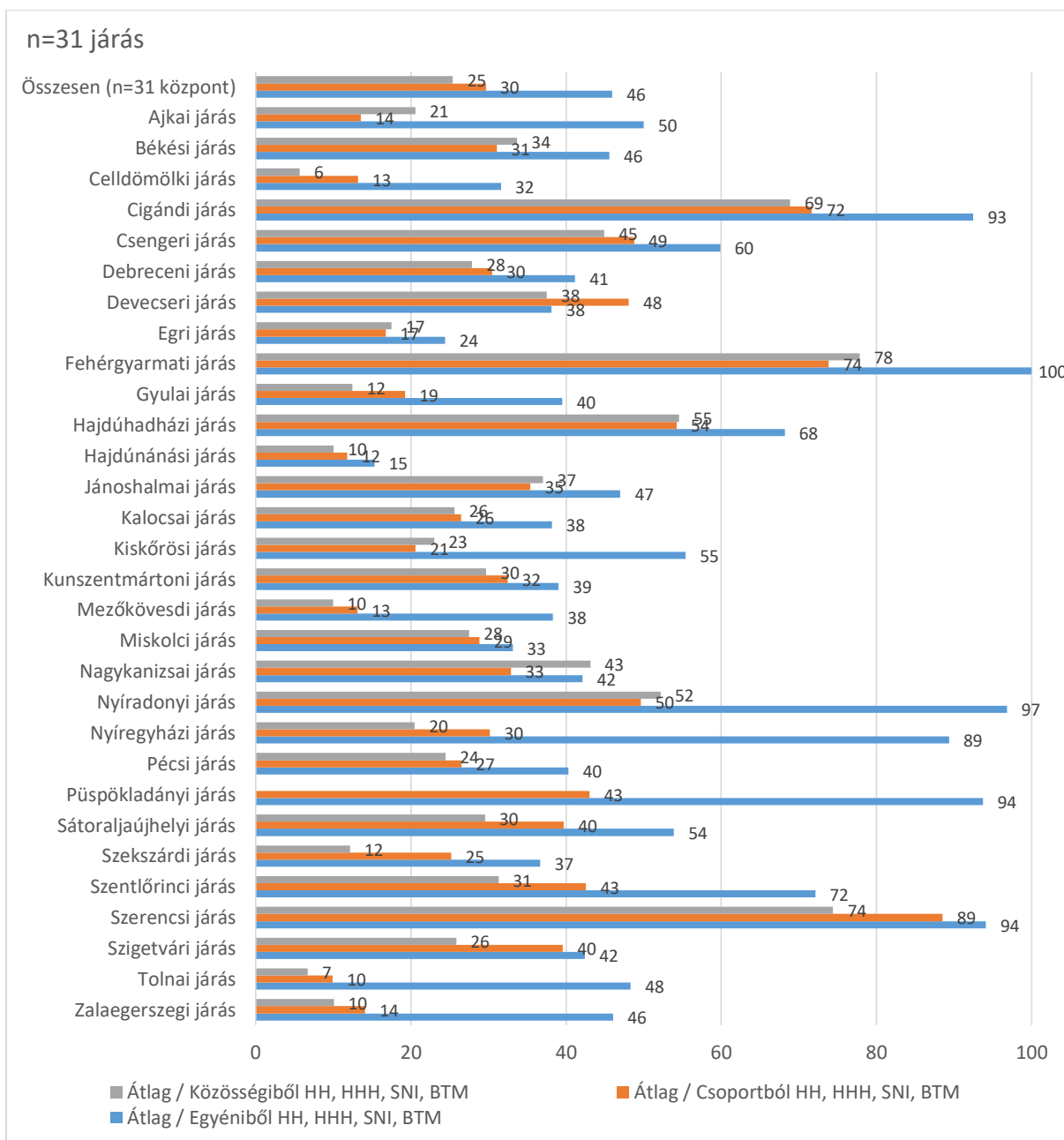
17. ábra: Havi statisztika: egyénileg bevont gyerekek közötti hátrányos helyzetűek aránya (%), járásonként

A hátrányos helyzet csökkentése célzott szolgáltatások biztosításával az egyik legfontosabb célkitűzése az óvodai-, iskolai szociális segítő tevékenység bevezetésének. Miután pontos adatokat a 33 járás adatai alapján csak az egyéni foglalkozások esetében kaptunk, ezért megvizsgáltuk külön, hogy ebben a tevékenységben milyen mértékű volt a hátrányos helyzetű gyermekek bevonása. A 8170 eset adata már százalékosan is magas számot mutat, az átlag 40% lett, ami a kitűzött cél megvalósulását jelentheti.

A következő diagram a hátrányos helyzetű gyermekek bevonását tartalmazza mindhárom szociális munkatípusban (kivéve a 2 szélsőértéket tartalmazó központ adatait). Láthatóan a kialakult kép atipikus tendenciát mutat, itt is található két központ, ami „kilóg” a sorból: Devecser a csoportfoglalkozással és Nagykanizsa a közösségi tevékenységgel.

18. ábra: Hátrányos helyzetűek százalékos megoszlása, járásonként: egyéni, csoportos és közösségi bevonásban

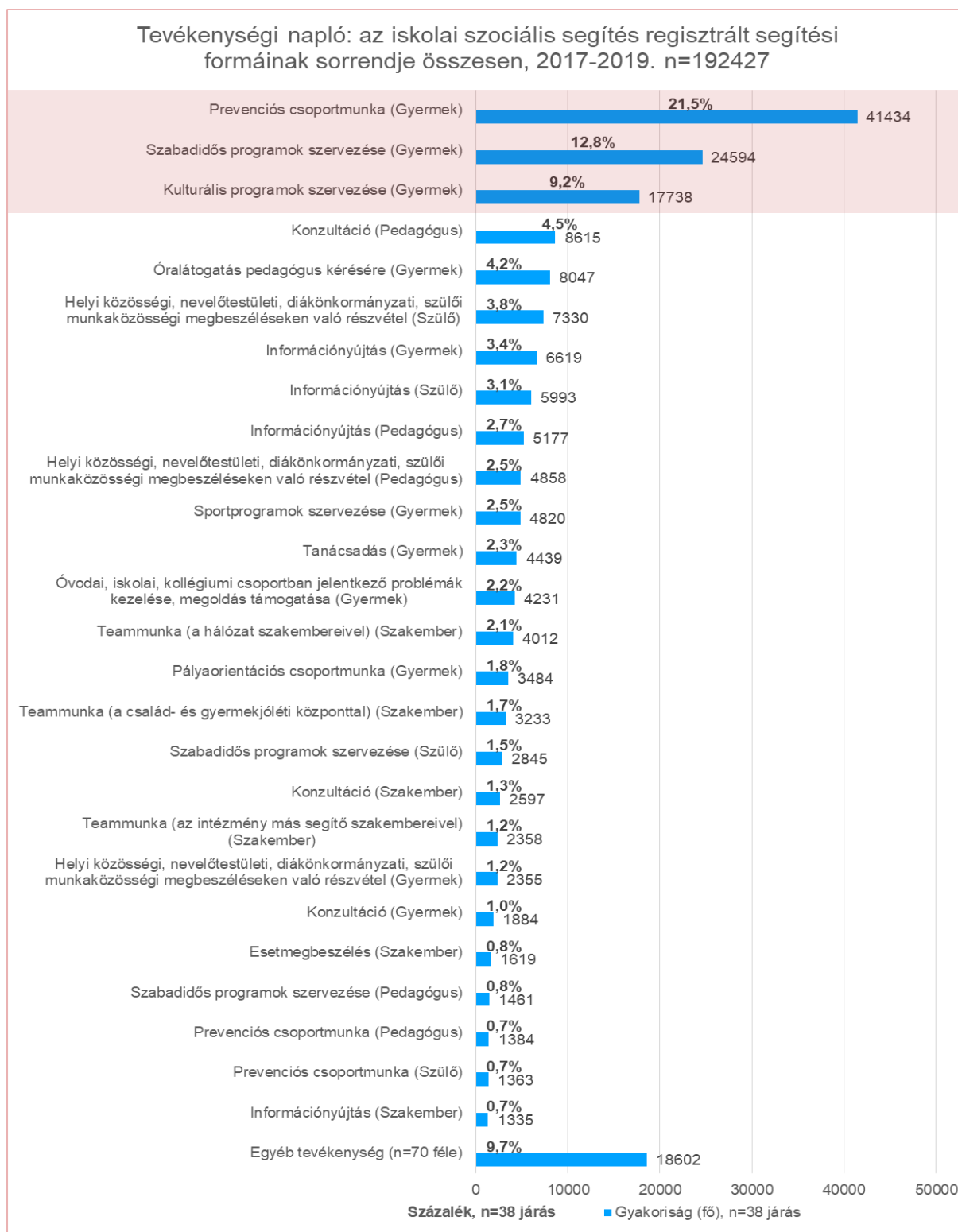
A diagramm adatainak értelmezése alapján technikai kérdések merülnek fel. Két központot kivéve mindenhol az egyéni foglalkozásba kerülő gyermekek hátrányos helyzet értéke a legmagasabb, ami azt mutatja, hogy ebben az esetben történt konkrétan a hátrányos helyzet megállapítása. Ugyanakkor nem életszerű, hogy az indikátor szempontjából csupán 10 %-t kitevő egyéni szociális segítséget kivevő gyermekszám adja a magasabb értéket. A csoportos-, és a közösségi szociális munka esetében a projekt nem kért külön adminisztrációt, hanem általánosan a szakmai előírásokban szereplő már meglévő dokumentációt kértük, amiben nincs külön megjelölve a hátrányos helyzet kategória. Szintén idesorolom a technikai kérdések

közé, az indikátor elszámolásának megváltoztatását a projektek lebonyolítása közben. Ahol nagyon magas arányok jöttek ki, hipotézisünk szerint ugyanazokat a gyermekeket többször szerepeltetik. (Így is szabályos, ám statisztikailag nehezen értelmezhető.)

5.3 Tevékenységnapló

A Tevékenységnaplóban a nyújtott szolgáltatások preferencia sorrendje került kimutatásra, valamint megnéztük azon tevékenységeket is, amit a Felhívásban megjelenő 24 tevékenységen túl végeztek a központok. Készítettünk külön egy táblát a felnőttek számára nyújtott óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység keretében végzett szolgáltatások gyakoriságáról.

19. ábra: Tevékenységi napló: az iskolai szociális segítség regisztrált segítői formáinak sorrendje összesen

A Tevékenységnapló a Felhívásban szereplő egyéni-, csoportos és közösségi szociális munka tevékenységeinek felsorolása volt, amit a programban részt vevő járási család- és gyermekjóléti központoknak ki kellett próbálniuk. Ezekon kívül természetesen a

szükségleteknek, kompetenciájuknak, affinitásuknak megfelelően más szolgáltatásokat is nyújthattak, amit egy külön táblában meg is mutatunk.

192427 esetszám alapján 38 járásból tudtunk értékelhető adatok által kimutatást készíteni, ami leképezi a pályázati Felhívás által meghatározott feltételeket. Számszerűen kimagasló a csoportos szociális munka, amiben a gyermekeknek szánt prevenciós csoportmunka maga 21,5 %-os bevonást jelentett, csak ebben az egy tevékenység típusban (indikátor 55%). Ezt követi a közösségi tevékenység keretében a szabadidős és kulturális tevékenységek (indikátor 35 %). A kettő együtt a teljes futamidőt tekintve, összes tevékenységet nézve 22%-os bevonást jelent, ami azt jelenti, hogy az iskolai, óvodai szociális segítő tevékenység kb. egynegyedét ez a két szolgáltatás adta.

Az egyéni tevékenységekben a szociális munka hagyományos tevékenységei jelentek meg, a tanácsadás, és a konzultáció mellett említésre érdemes az „óralátogatás pedagógus kérésére” (gyermek) 4,2 %-s arányával, ami 8047 esetszámot jelentett. Ez a tevékenység már a kiemelt projekt 1 éves beszámolójában készített statisztikában is kimagasló adatot mutatott, ez a szolgáltatás volt százalékosan a legmagasabb, amit a kezdést követően a pedagógusok kértek a segítőtől. A központok tájékoztatása szerint a segítőt egy, konkrét problémás gyermek megfigyelésére kérték a pedagógusok a tanóra keretében az osztályközösségben. A probléma jellemzően olyan magatartászavarban szenvedő gyermek volt, aki viselkedésével akadályozta a tanítást. Ez a szám összhangban van azzal az adattal, ami az egyéni szociális munka igénybe vételénél a hozott problémák leírásában találtunk.

Figyelemre méltóan alacsony számot mutat viszont a konzultáció gyermekkel (1,8 %), és az esetmegbeszélés szakemberekkel (0,8 %), pedig ez a két tevékenység a hagyományos szociális munka gyakran használt eszköztárába tartozik.

Az egyéb tevékenységek táblázatban azokat szolgáltatásokat soroltuk fel, amik százalékosan alacsony értéket mutattak, a 70 tevékenység összesen 9,7 %-át teszi ki az összes elvégzett tevékenységnek. Miután szerepelt a tevékenységnaplóban megvizsgáltuk, hogy milyen tevékenységeket, szolgáltatásokat érint, zárójelben jelölve, hogy mire irányul a szolgáltatás.

2. táblázat: Egyéb tevékenységek

Egyéb tevékenységek (n=70 db) felsorolása - a regisztrált tevékenységek összesen kevesebb mint 10%-a	
Tanácsadás (Szülő)	0,6
Egyéb (Szakember)	0,6
Konfliktuskezelés (Gyermek)	0,5
Tanácsadás (Pedagógus)	0,4
Kulturális programok szervezése (Szülő)	0,4
Prevenációs csoportmunka (Szakember)	0,4
Szociális akciók szervezése és végrehajtása (Gyermek)	0,4
Sportprogramok szervezése (Pedagógus)	0,4
Teammunka (az intézmény más segítő szakembereivel) (Pedagógus)	0,4
Szabadidős programok szervezése (Szakember)	0,4
Családlátogatás (Gyermek)	0,3
Konzultáció (Szülő)	0,3
Óralátogatás pedagógus kérésére (Pedagógus)	0,3
Kulturális programok szervezése (Szakember)	0,3
Családlátogatás (Szülő)	0,2
Helyi közösségi, nevelőtestületi, diákönkormányzati, szülői munkaközösségi megbeszéléseken való részvétel (Szakember)	0,2
Teammunka (a hálózat szakembereivel) (Pedagógus)	0,2
Közvetítés család- és gyermekjóléti szolgálatba (Pedagógus)	0,2
Esetmegbeszélés (Gyermek)	0,2
Tanácsadás (Szakember)	0,2
Gyermekvédelmi jelzés fogadása, belső (Gyermek)	0,2
Közvetítés család- és gyermekjóléti szolgálatba (Gyermek)	0,2
Esetmegbeszélés (Szülő)	0,1
Esetmegbeszélés (Pedagógus)	0,1
Közvetítés család- és gyermekjóléti szolgálatba (Szakember)	0,1
Családlátogatás (Szakember)	0,1
Szabadidős programok szervezése (Pedagógus)	0,1
Hivatalos ügyek intézésében való segítség (Szakember)	0,1
Közvetítés más szolgáltató, szolgáltató, szakember felé (Gyermek)	0,1
Hivatalos ügyek intézésében való segítség (Szülő)	0,1
Krízisintervenció (Gyermek)	0,1
Hivatalos ügyek intézésében való segítség (Pedagógus)	0,1
Közvetítés más szolgáltató, szolgáltató, szakember felé (Szakember)	0,1
Prevenációs csoportmunka (Pedagógus)	0,1
Gyermekvédelmi jelzés fogadása, belső (Szakember)	0,1
Sportprogramok szervezése (Szakember)	0,0

Sportprogramok szervezése (Szülő)	0,0
Kulturális programok szervezése (Pedagógus)	0,0
Szociális akciók szervezése és végrehajtása (Szakember)	0,0
Óvodai, iskolai, kollégiumi csoportban jelentkező problémák kezelése, megoldás támogatása (Szakember)	0,0
Teammunka (az intézmény más segítő szakembereivel) (Gyermek)	0,0
Konfliktuskezelés (Pedagógus)	0,0
Hivatalos ügyek intézésében való segítség (Gyermek)	0,0
Óvodai, iskolai, kollégiumi csoportban jelentkező problémák kezelése, megoldás támogatása (Szülő)	0,0
Közvetítés család- és gyermekjóléti szolgálatba (Szülő)	0,0
Helyi közösségi, nevelőtestületi, diákönkormányzati, szülői munkaközösségi megbeszéléseken való részvétel (Pedagógus)	0,0
Óralátogatás pedagógus kérésére (Szakember)	0,0
Közvetítés más szolgáltató, szolgáltatás, szakember felé (Pedagógus)	0,0
Konfliktuskezelés (Szülő)	0,0
Pályaorientációs csoportmunka (Szülő)	0,0
Szociális akciók szervezése és végrehajtása (Szülő)	0,0
Konfliktuskezelés (Szakember)	0,0
Családlátogatás (Pedagógus)	0,0
Óvodai, iskolai, kollégiumi csoportban jelentkező problémák kezelése, megoldás támogatása (Pedagógus)	0,0
Teammunka (a család- és gyermekjóléti központtal) (Pedagógus)	0,0
Egyéb (Pedagógus)	0,0
Krízisintervenció (Pedagógus)	0,0
Pályaorientációs csoportmunka (Szakember)	0,0
Óralátogatás pedagógus kérésére (Szülő)	0,0
Teammunka (a család- és gyermekjóléti központtal) (Gyermek)	0,0
Krízisintervenció (Szülő)	0,0
Közvetítés más szolgáltató, szolgáltatás, szakember felé (Szülő)	0,0
Teammunka (az intézmény más segítő szakembereivel) (Szülő)	0,0
Teammunka (a család- és gyermekjóléti központtal) (Szülő)	0,0
Krízisintervenció (Szakember)	0,0
Teammunka (a hálózat szakembereivel) (Gyermek)	0,0
Gyermekvédelmi jelzés fogadása, belső (Szülő)	0,0
Egyéb (Gyermek)	0,0
Teammunka (a hálózat szakembereivel) (Szülő)	0,0
Egyéb (Szülő)	0,0
Összesen (%)	9,7

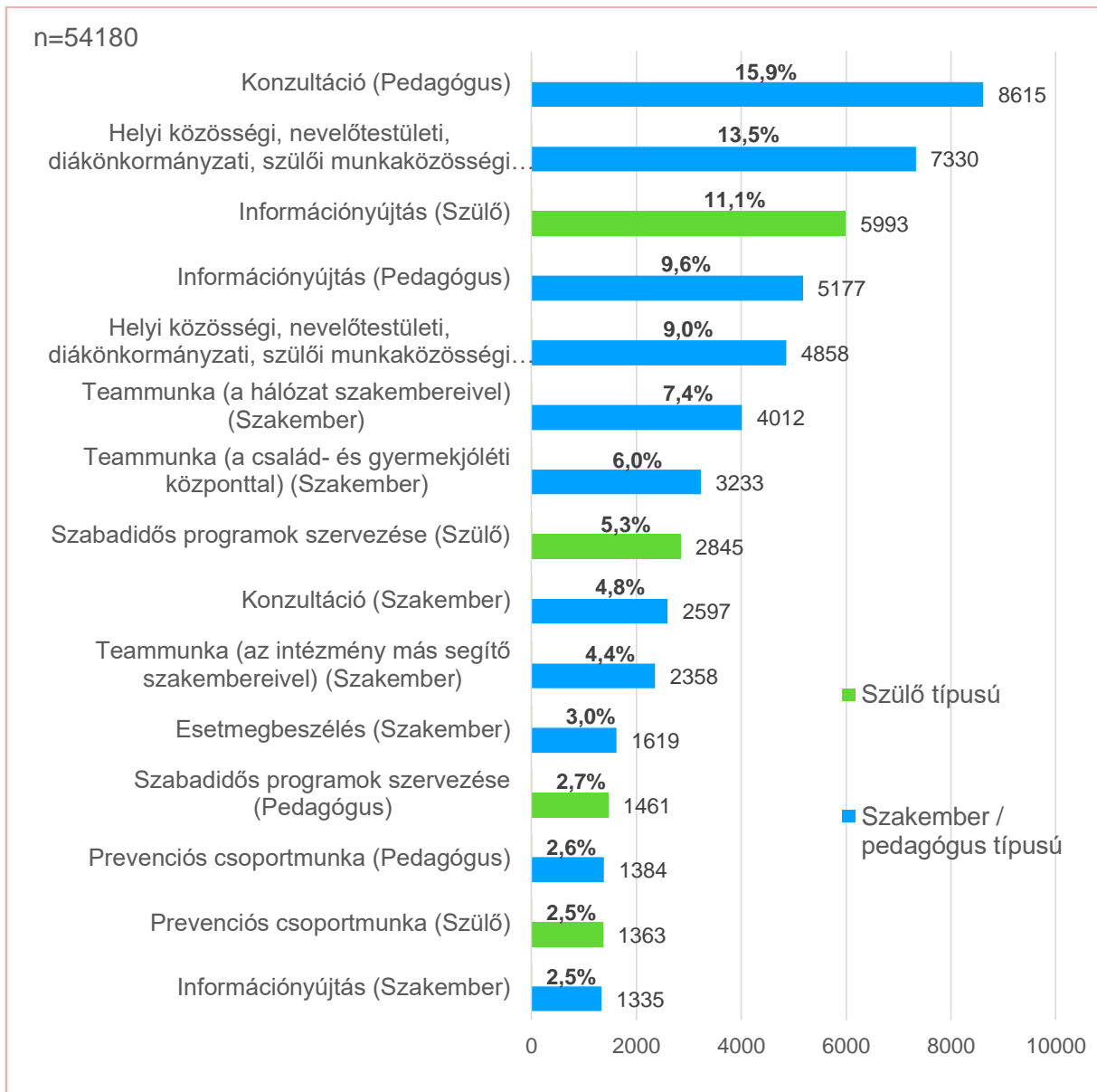
Az 1% alatti szolgáltatások is a klasszikus szociális munka szolgáltatási palettájának részei, az iskolai szociális segítő tevékenység részei, amit napi szinten használnak a segítők a gyakorlatban. Ez megint felveti a kérdést, hogy mennyire pontosan töltötték a központok az adatlapokat. Hogyan fordulhat elő, hogy senki nem végzett az eltelt 3 félévben konfliktuskezelést, nem volt krízisintervenció, teammunka a hálózat szakembereivel. Ez nem életszerű, ezért valószínűsítjük, hogy ezeket a tevékenységeket nem megfelelő kategóriába sorolták be.

Az óvodai-, iskolai szociális segítő célcsoportjába beletartoznak nem csak a gyermekek és tanulók, hanem a közoktatási intézményben dolgozó szakemberek és a gyermekek szülei is. Érdeklődéssel megnéztük, hogy a pilotprogramban szereplő család- és gyermekjóléti központok milyen és mennyi szolgáltatást nyújtottak a felnőttek számára.

Ebben a táblában 3 tevékenység emelkedik ki, a pedagógusok számára nyújtott konzultáció (15,9 %), és a részvétel a nevelőtestületi ülésen, szülői értekezleten (13,5 %). A pedagógusok segítése a problémás gyermekek kezelésében az egyik fő területévé vált a segítőnek. Ez jelenthet konkrét konzultációt, tanácsadást egy gyermek esetében, vagy a probléma általánosabb ismertetését, de jelenthet óralátogatást, valamint előfordult csoportos tréning is. A nevelőtestületi ülésen, továbbá az osztályfőnöki órán való részvétel közvetlenné tudja tenni az információ áramlását. A pilotban részt vállaló központok beszámolója szerint ez nagyon jó lehetőséget adott a munka beindításában, az új szolgáltatás megismertetésében.

A szülők számára nyújtott szolgáltatások között kiemelkedik az információnyújtás, ami klasszikus segítői tevékenységnek minősül. A helyben található iskolai, óvodai segítő könnyen elérhető, és széles ismerettel rendelkezik a szociális ellátások terén, ezért többen hozzá fordultak bizonyos szociális és gyermekvédelmi kérdések tisztázásában, az ő segítségét kérve.

20. ábra Tevékenységi napló: az iskolai szociális segítség regisztrált 15 leggyakoribb **felnőtt** segítségi formáinak sorrendje összesen, 2017-2019.

6.Konklúzió

Az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység pilotprogramjában részt vállaló család- és gyermekjóléti központok által megfogalmazott szakmai tapasztalatok:

Az EFOP 3.8.2 „Óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység” pilotprogramja lehetőséget biztosított a járási család- és gyermekjóléti központok számára, hogy lemodellezzék az új szolgáltatást, ezzel is megkönnyítve az új feladat által támasztott elvárásokat. Ez a cél maradéktalanul teljesült is, a programban részt vállaló központok visszajelzései alapján sokkal könnyebben sikerült az átmenet a pályázati programból a kötelező feladat végrehajtásába.

A program sikeressége és ismertsége megkönnyítette a kimaradó köznevelési intézményekkel való kapcsolat felvételét, a szakmai együttműködés kereteinek kialakítását. A pilotban kidolgozott adminisztrációt használni tudták a minden napokban, kiegészítve a saját településük speciális igényeivel. Az óvodai és iskolai segítés szakmai tartalma már nem volt ismeretlen a pedagógusok számára, könnyebben elfogadták, hogy az iskolai és óvodai segítő jelenléte az iskolákban és óvodákban az ő munkájukat is támogatja, és segíti.

A pilotprogram szakmai sikerként könyvelte el, hogy az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység kötelező feladatként való bevezetésekor a standard pályázatok 1500 fős gyermeklétszámát 1000 főre szállította le a törvényalkotó, vagyis 1000 gyermekként alkalmazhattak a család- és gyermekjóléti központok 1 fő szociális segítőt. Ugyanakkor ki kell emelni, hogy az 1000 fő gyermeklétszám is bizonyos esetekben magas, hiszen nem idomul megfelelően az ország jelenlegi települési geopolitikájához. Ma Magyarországon sok olyan kistépülési köznevelési intézmény működik, ahol 12-20 fő gyermek nevelése, oktatása zajlik. Jellemzően olyan falusi óvodákról és iskolákról beszélünk, ahova tömegközlekedéssel nehezen juthat el a segítő. Optimális esetben egy busz járat van, amivel reggel elmegy, és este visszaér a központjába. Ezekből a gyakorlati tapasztalatokból vontuk le azt a konzekvenciát, hogy az adott járási család- és gyermekjóléti központ ellátási területéhez tartozó településszerkezet befolyásolja az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység szolgáltatásának működését és hatékonyságát. Ennek részét képezi a nehezen megközelíthető köznevelési intézmény (közlekedés), a szakemberhiátus és/vagy a szakemberek fluktuációja mind segítői, és mind vezetői szinten is.

Javaslatként az EFOP 1.9.4 kiemelt projekt megfogalmazta a megrendelő EMMI felé, hogy érdemes lenne differenciálni az óvodai, iskolai segítség normatívájának elosztását, és ebben figyelembe venni az intézmények megközelíthetőségét. A minisztérium kérésére a kiemelt projekt elkészítette az iskolai segítség normatíva differenciálhatóságának 3 féle módszerét.

Ábrajegyzék

1. ábra: Pilotprogramok ütemezése.....	9
2. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: szociális státuszok megoszlása, összesen (%).....	11
3. ábra: A szolgáltatásba bevont gyerekek aránya (%) az adott járásban élő 3-18 éves gyerekekhez viszonyítva.....	16
4. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: Nemek megoszlása a programba bevontak összesen (%).....	17
5. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: Nemek megoszlása (%).....	19
6. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: Korcsoportok megoszlása 2018. évi állapot szerint összesen (%).....	20
7. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: bevont gyerekek intézménytípusok szerinti megoszlása összesen (%).....	21
8. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: bevont gyerekek intézménytípusok szerinti megoszlása járásonként (%).....	23
9. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: egészségügyi státuszok megoszlása, összesen (%).....	24
10. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL) adatok: szociális státus szerinti megoszlása járásonként (%).....	26
11. ábra: Elsődlegesen hozott problémák említéseinek sorrendje az egyéni segítség keretében (%)*.....	27
12. ábra: Szakmai Értékelő Lap (SZÉL): hozott problémák delegálása összesen (%).....	29
13. ábra: Iskolai és óvodai egyéni bevonása összesen 2017. szeptember - 2019. június.....	30
14. ábra: Iskolai és óvodai csoportos bevonás összesen 2017. július - 2019. június.....	32
15. ábra: Iskolai és óvodai közösségi bevonás összesen 2017. szeptember-2019. június.....	33

16. ábra: Iskolai és óvodai egyéni, csoportos és közösségi bevonás összesen 2017. július - 2019. június.....	34
17. ábra: Havi statisztika: egyénileg bevont gyerekek közötti hátrányos helyzetűek aránya (%), járásonként	35
18. ábra: Hátrányos helyzetűek százalékos megoszlása, járásonként: egyéni, csoportos és közösségi bevonásban.....	36
19. ábra: Tevékenységi napló: az iskolai szociális segítség regisztrált segítségi formáinak sorrendje összesen.....	38
20. ábra Tevékenységi napló: az iskolai szociális segítség regisztrált 15 leggyakoribb felnőtt segítségi formáinak sorrendje összesen, 2017-2019.....	43

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Szakmai Értékelő Lap: Bevont esetszámok, összesen és járásonként:.....	14
2. táblázat: Egyéb tevékenységek	40

Készítette:

Havadi Gergő (kutatás alprogram témavezető)

Zanáné Haleczky Katalin (óvodai, iskolai szociális segítő tevékenység alprogram témavezető, pályázati munkatárs)